

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Kairi Rondo

**ERIVAJADUSTEGA LASTELE
PAKUTAVATE SOTSIAALTEENUSTE
KÄTTESAADAVUS SAUE VALLAS**

Lõputöö

Juhendaja: Ewe Alliksoo, MA

Pärnu 2021

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Ewe Alliksoo

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Anu Aunapuu

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Kairi Rondo

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4
1. Erivajadustega lapsed Eestis ja mujal maailmas.....	7
1.1. Erivajaduste ja puuetega laste määratlus	7
1.2. Toetused ja teenused erivajadustega lastele.....	12
1.3. Kvaliteedipõhimõtted sotsiaalteenuste korraldamisel ja pakkumisel	17
2. Uurimus Saue valla erivajadustega lastele pakutavate teenuste kohta	20
2.1. Erivajadustega laste arv Saue vallas ning neile pakutavad toetused ja teenused	20
2.2. Uurimuse metoodika ja valim.....	23
2.3. Uurimisandmete tulemus	26
2.4. Järeldused ja ettepanekud	32
Kokkuvõte.....	35
Viidatud allikad	38
Lisad	43
Lisa 1. Ankeetküsitlus.....	44
Summary.....	51

SISSEJUHATUS

Erivajadustega lastest räägitakse nii Eestis kui ka mujal maailmas üha enam. Peaaegu igal ajal on mingil eluperioodil ajutine või püsiv erivajadus (World Health Organization, 2011, lk 3). Seisuga 1. jaanuar 2020 elas Eestis 155 587 puudega inimest, kes moodustasid 11,7% elanikkonnast ning puudega lapsi 10 542, seega on puudega laste osatähtsus puudega inimeste seas 6,57% (Statistikaamet, 2020). Sotsiaalministeeriumi tellitud puudega lastega perede toimetuleku uuring näitab, et kaheksa aastaga on puudega laste arv Eestis kahekordistunud. (Kallaste *et al.*, 2017, lk 8)

Haldusreform tõi endaga kaasa suuri muudatusi. Peale haldusreformi vähenes kohalike omavalitsuste koguarv 213-lt 79-le. Reformi mõju teenuste kättesaadavuse osas on veel vara hinnata, sest uued moodustunud vallad peaksid selleks töötama pikema ajaperioodi jooksul (Valner, 2018, lk 12). Praegune kogemus näitab, et võimekus, teenuste kvaliteet ja kättesaadavus suuremates omavalitsustes kasvab ning ka elanikud on teenustega rohkem rahul (Rahuoja, 2017, lk 11).

Kahjuks ei ole Harju maakonnas koostatud täielikku nimekirja olemasolevatest teenustest ja tegevustest, mida oleks vaja arendada (Rasu, 2016, lk 7). Mitmed teenused erivajadustega lastele vajavad välja arendamist. Kuna sihtrühm on väike ning probleemide lahendamine toimub juhtumipõhiselt, siis ei ole ka võimalik teenust sisuliselt arendada. Kvaliteetse teenuse arendamiseks oleks vaja omavalitsuste koostööd, aga omavalitsused ei soovi või neil puudub huvi ja võimalus olla mitut omavalitsust hõlmava projekti eestvedajaks. (Rasu, 2016, lk 9)

Küll aga on paljud erivajadustega laste vanemad välja toonud, et info lastele suunatud teenuste ja toetuste kohta on raskesti kättesaadav. Puudulik on koostöö riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel ning sotsiaal-, haridus- ja tervishoiusüsteemis puudub ühtne kanal, mille kaudu vajalikku infot toetuste ja teenuste kohta jagada saaks. Teabe saamiseks tuleb pöörduda erinevate allikate poole (Kallaste *et al.*, 2017, lk 22–23). Erivajadustega

inimesed ei ole rahul pikkade ravijärjekordadega, tervishoiuteenused on maapiirkondades raskesti kättesaadavad, tervishoiuasutused ei ole alati lihtsasti ligipääsetavad ning info teenuste kättesaadavuse kohta on kohati puudulik. (Eesti Puuetega Inimeste Koda, 2018, lk 23–24)

Eelnevatele allikatele tuginedes on uurimisprobleemiks asjaolu, et erivajadustega laste arv pidevalt kasvab, kuid neile suunatud teenused on paljudele erivajadustega lastele raskesti kättesaadavad.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada erivajadustega lapsele vajalike sotsiaalteenuste kättesaadavus Saue vallas ning vajadusel teha kohalikule omavalitsusele ettepanekud teenuse parendamiseks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitati uurimisküsimused:

- Kas erivajadustega lastele pakutavad teenused jäävad Saue vallas kättesaamatuks?
- Kuidas ollakse rahul saadud teenuste kvaliteediga ning millistest teenustest tuntakse puudust?
- Kas erivajadustega lastele pakutavate teenuste kohta on info kättesaadav?

Uurimisülesannete lahendamiseks kasutas autor kvantitatiivset uurimismeetodit, mille vahendiks on autori poolt koostatud ankeetküsitlus. Ankeedi koostamisel tuginetakse teoorias olevatele allikatele.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks koostati järgmised uurimisülesanded:

- anda teoreetiline ülevaade erivajaduse ja puude määratlusest, erivajadustega lastele pakutavatest toetustest ja teenustest ja sotsiaalteenustele kehtestatud kvaliteedipõhimõtetest;
- kavandada ja läbi viia Saue vallas elavate erivajadusega laste vanemate kogemusi käsitlev uuring;
- analüüsida uurimistulemusi ja teha neist lähtuvalt ettepanekuid Saue vallale erivajadustega lastele mõeldud teenuste parendamiseks.

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade erivajaduse ja/või puudega lastest Eestis ja mujal maailmas, erivajaduste ja puuetega laste määratlusest, sotsiaaltoetustest ja teenustest, mida erivajadustega lastele pakutakse ning

sotsiaalteenuste korraldamise ja pakkumise kvaliteedipõhimõtetest. Ülevaate saamiseks kasutati ingliskeelseid teadusartikleid, ametlikke dokumente organisatsioonide kodulehtedel, erialakirjandust eesti, inglise ja soome keeles, õigusakte ja raamatuid. Kirjandusallikate leidmiseks kasutati põhiliselt elektroonilisi andmebaase: ScienceDirect, ESTER, Scopus ja EBSCO Discovery. Teises peatükis antakse ülevaade erivajadustega lastest Saue vallast ning neile pakutavatest toetustest ja teenustest, kirjeldatakse valimit, uurimismeetodit, uurimuse läbiviimist ning analüüsi, lisaks tuuakse välja uurimistulemused ja järeldused.

Selles lõputöös käsitletakse erivajadustega lastena lapsi, kes vajavad oma arengus abi seoses häiretega lapse vaimses või füüsilises arengus. Sageli kasutatakse laste puhul erivajaduse ja puude mõistet koos. Kuigi erivajadus ei tähenda tingimata puuet, küll on puue alati seotud erivajadusega. Sotsiaalteenustena käsitletakse riiklikult ja kohaliku omavalitsuse kaudu rahastatavaid sotsiaaltoetusi ja -teenuseid erivajadustega lastele.

1. ERIVAJADUSTEGA LAPSED EESTIS JA MUJAL MAAILMAS

1.1. Erivajaduste ja puuetega laste määratlus

Erivajadustega lastest räägitakse palju, paraku aga tekitab erivajaduse tõlgendamine segadust. Erivajadusega on ka andekas laps, seega erivajadustega laps on väga lai mõiste nagu tavalapski. Erivajaduse määratlus ja erivajaduse mõõtmine võib näida keeruline, kuid erivajadustega laste hulk on olulisel määral kasvanud. Kontrolli all olevat astmat ei loeta erivajaduseks, sest see ei piira lapse igapäevast aktiivsust. Samas laps, kes saab erihariduse teenuseid, liigitatakse kohe erivajadusega lapseks. Suurenenud arvud võivad olla tingitud mitte ainult puuetega laste arvu kasvust, vaid ka hariduslike erivajadustega laste arvu suurenemisest. (Currie & Kahn, 2012, lk 5)

Loomulikult muudab erivajadusega lapse perre lisandumine paljude perekondade elukorraldust ning elukvaliteeti. Lapse erivajadus võib tekkida juba raseduse ajal, sünnituse käigus või sünnijärgselt. Põhjused võivad olla geneetilised, kaasasündinud või elu jooksul tekkinud terviseprobleemid või juhtunud õnnetused. Mõnikord on lapse erivajadus nii haruldane, et arstidel ja spetsialistidel puuduvad vajalikud kogemused ja oskused. Oluline on võimalikult kiiresti vajalikku abi otsida. (Kallaste *et al.*, 2017, lk 11)

Tihti jäetakse lapsevanemad tähelepanuta, kuigi lisatuge vajavad lisaks erivajadustega lastele ka nende vanemad. Mitmed uuringud näitavad, et erivajadustega laste vanematel on kõrgem stressitase kui tavalast kasvatavatel lapsevanematel. Erivajadusega lapse sünd toob vanemate jaoks kaasa ootamatuid ning keerulisi ülesandeid ja nõudmisi, milleks nad tihtilugu valmis ei ole. (Dervishaliaj, 2013, lk 579–580)

Lapse õiguste ja vanemluse uuringust tuli välja, et 2018. aastal 100st lapsevanemast ligi veerand koges viimaste aastate jooksul olukordi, kus nad tundsid, et vajavad nõu ja abi, kuid ei teadnud, kelle poole pöörduda (Anniste, 2018, lk 45). Samas hindasid 88%

lapsevanematest oma teadmisi lapse tervise ja tervisliku eluviisi ning lapse emotsionaalse, füüsilise ja sotsiaalse arenguga seotud küsimustes heaks (Anniste, 2018, lk 42).

Puude tuvastamise taotluste arv kasvab jõudsasti. Aastal 2014 esitati tuhande lapse kohta 22 taotlust (absoluutarvuna alla 5400 taotluse), kuid 2019. aastal oli see arv juba absoluutarvuna 28 (7154 taotlust). Sellest lähtuvalt võib järeldada, et laste tervises seisund on halvemaks läinud. (Sügis, 2021, lk 67)

Erivajaduste diagnoosimine on kaheastmeline protsess. Erivajaduse kahtluse korral saab lapsevanem või õpetaja lapse erivajaduse kindlaks tegemiseks spetsialisti juurde ning seejärel hinnatakse, kas vastav diagnoos määrata või mitte. Uuringust tuleb välja, et nii suunamise kui ka diagnoosimisprotsessi hindamisetappi mõjutab laste vanus – ilmselt seetõttu, et väikelapsi hinnatakse rohkem ja see näitab, kui oluline on varajane märkamine ja tõhus eripedagoogi töö. (Dhuey & Lipscomb, 2010, lk 863–865)

Arengu hindamisel saab otseselt tugineda nii lapse tähelepanekutele kui ka vanemate ja õpetajate aruannetele, sest tihtilugu näevad vanemad olukordi erinevalt (Goodman & Scott, 2012, lk 2). Psühhiaatria seisukohast vaadatuna hõlmab enamik lapsi mõjutavatest psühhiaatrilistest sümptomite ja märkide kombinatsioonid neljast peamisest valdkonnast:

1. emotsionaalsed sümptomid,
2. käitumisprobleemid,
3. arengupeetus,
4. suhteraskused (Goodman & Scott, 2012, lk 2).

Varajane märkamine muudab olukorda paremaks, mis laiemas mõttes tähendab ennetamist. Varajane sekkumine võib olla ka tagajärgi leevendav. Varase sekkumise puhul keskendutakse ennekõike lastele vanuses 0–3 aastat, sest varane lapseiga on määrava tähtsusega aju arengus. Uurimused on välja toonud, et lapseas trauma kogemisel ning hoolitsusest ilma jäämisel on püsiv mõju inimese isiksuse arengule, tervisele, heaolule ja toimetulekule. Varajase märkamise ja sekkumise eesmärk ongi pakkuda lapsele vajalikku tuge, et tal oleks võimalus välja arendada oma potentsiaal ning aidata kaasa emotsionaalselt ja füüsiliselt terve inimese kujunemisele. (Luik, 2011, lk 20–21) Austraalias tehtud varajase märkamise uuringust (Dall'Alba *et al.*, 2014, lk 78)

lastega vanuses 0–6 aastat selgus, et tegevusterapeutide roll varajase sekkumise meeskondades on väga oluline. Uuringus osalejad olid varem töötanud vähemalt ühe haruldase arengupuudega lapsega. Peamised sekkumist vajavad valdkonnad olid:

- mängutoetus,
- igapäevased tegevused,
- suhtlemine,
- motoorika arendamine (Dall`Alba *et al.*, 2014, lk 79).

Mitmete riikide keskseks probleemiks on erivajadustega laste hiline märkamine. Probleemi märgatakse ja sellega hakatakse tegelema alles siis, kui see on muutunud juba tõsiseks. Hilisem sekkumine suurendab probleemide lahendamiseks tehtavaid kulutusi ja samas vähendab tõenäosust soovitud tulemust tegelikult saavutada.

Edu saavutamiseks on lihtsam probleeme lahendada varakult, mitte nendega hiljem tegelema hakates. Meeles tuleb pidada, et kiired lahendused alati ei aita ega too häid tulemusi, tihti on vaja teha pikaajalist rasket tööd. (Allen, 2011, lk 3–5) Inimeste suurem teadlikkus erivajadustega inimeste õigustest ja vajadustest tooks kaasa rohkem edulugusid ja vähem eksimusi, mida hiljem parandada. Mida teadlikumad on reeglite, teenuste ja süsteemide loojad, seda tõhusamaid teenuseid nad ka loovad. (Saarevet, 2019, lk 29)

Erivajadustega laste vanemad on välja toonud, et abi on sageli raske leida, sest asjaajamine on nende jaoks keeruline ning tuleb suhelda erinevate asutustega. Järjest enam proovitakse teenuseid integreerida nii, et laps ja pere saaksid kiiresti ja lihtsalt abi ühest kohast. (Juurik *et al.*, 2019, lk 81–84) Erivajadustega laste heaolu teema arutusele võtmine on sätestatud lastekaitseseaduses (2014) § 4, mis toob välja, et lapse heaolu on tema arengut toetav seisund, kus lapse erinevad vajadused on rahuldatud. Vastavalt võimalustele on kohalike omavalitsuste ja riigi ülesanne ennetada riske, mis ohustavad lapse heaolu ja arengut (Lastekaitseseadus, 2014, § 6).

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuse seadusest (2007, § 2) tulenevalt on puue „inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel.“ Võrdse kohtlemise seaduse

(2008, § 5) kohaselt on „puue inimese anotoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millel on oluline ja pikaajaline ebasoodus mõju igapäevatoimingute sooritamisele.“

Eesti Vabariigi puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadusest (2007) § 2 tulenevalt jagunevad puude raskusastmed järgnevalt:

- Keskmine puue on inimese anotoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millest tingituna vajab isik regulaarset kõrvalabi või juhendamist väljaspool oma elamiskohta vähemalt korra nädalas.
- Raske puue on inimese anotoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millest tingituna vajab isik kõrvalabi, juhendamist või järelevalvet igal ööpäeval.
- Sügav puue on inimese anotoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millest tingituna vajab isik pidevat kõrvalabi, juhendamist või järelevalvet ööpäevaringselt.

Lastele ei määrata eluaegset puuet, sest nende tervislik seisund võib muutuda. Lastel hinnatakse puude raskusastet iga päev vajamineva kõrvalabi, toetuse ja järelevalve järgi. Selleks, et tuvastada lapse puude raskusastet, tuleb Sotsiaalkindlustusametile esitada taotlus. Sotsiaalkindlustusamet tuvastab puude raskusastme ning vajadusel kaasab arstiõppe läbinud isikuid. Kui lapse seisund peaks muutuma, siis on Sotsiaalkindlustusametil kohustus lapse abivajadust uuesti hinnata. (Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus, 2020, § 2² lõige 8¹) Lapsel tuvastatakse puude raskusaste kestusega kuus kuud kuni kolm aastat, kuid mitte kauemaks kui lapse 16-aastaseks saamiseni. (Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus, 2015, § 2²)

Tugiteenuste vajadus puude raskusastmest tulenevalt on erinev, sest raske ja sügava puudega lastel on suurem vajadus näiteks tugiisiku-, transpordi- või lapsehoiuteenuse osas. Puudega laste tugiteenuseid arendatakse pidevalt, sooviga pakkuda raske ja sügava puudega lastele mõeldud tugiteenuseid ning nende paremaks rakendamiseks ja kättesaadavaks tegemiseks tehakse erinevaid uuringud. Tugiteenuste arendamine on

äärmiselt vajalik, et puudega lapsed saaksid haridusteenuseid ja teisi avalikke teenuseid, mida nad oma puude tõttu tihti ei saa. (Civitta Eesti AS, 2019, lk 6–9)

2021. aastast hakkavad kohalikud omavalitsused korraldama raske ja sügava puudega laste lapsehoiu-, tugiisiku-, ja transporditeenust. Sotsiaalkindlustusamet toetab kohalikke omavalitsusi teenuste korraldamisel. Teenuseosutajate vähesus või ebapiisav kompetents on varasemalt olnud probleemiks. Kohalike omavalitsustega on praegused teenusepakkujad koostööd teinud ja häid kogemusi saanud ning sellest tingituna on võimalik raske ja sügava puudega lastele üle Eesti pakkuda kvaliteetseid teenuseid. Sotsiaalkindlustusamet jääb koordineerima teenuste osutamist, kuid ei hinda ega otsusta, milliseid teenuseid laps saama peaks. (Berkman, 2020)

Uuringud näitavad, et teenuste vajadus on sagedasem sügava või raske puudega laste puhul. Mitmete teenuste puhul tuleb välja seos puude liikidega — näiteks logopeedi teenust vajavad rohkem keele- ja kõnepuudega lapsed. Küll aga ei näita uuringute andmed, et osad teenused oleksidki seotud ainult ühe puudeliigi või raskusastmega. Oluline on säästa ressursse ja suunata teenuseid just neile, kes seda kõige rohkem vajavad, sest paljud lapsevanemad ei ole rahul ka teenuste kättesaadavusega koolides ja lasteaedades. (Sarv, 2018, lk 21–22)

Ukraina üheks sotsiaalpoliitika prioriteediks on puuetega laste sotsiaalteenuste integreerimine. Eesmärk oli välja selgitada peamised probleemid puudega laste kasvatavate vanemate seas. Põhjalikest intervjuudest tuli välja, et peamised probleemid, millega vanemad silmitsi seisid, on järgnevad: süstemaatiline diskrimineerimine, puudulik suhtlus ja piiratud juurdepääs teabele, raskused teenuste hankimisel, ebavõrdsed haridusvõimalused, teenuste halb kättesaadavus ja füüsilised takistused teenuseid pakkuvatesse asutustesse pääsemisel teenustele juurdepääsu probleemid, transport ja eluase, varajase diagnoosimise ja varajase sekkumise puudulikkus, psühholoogilised probleemid, rahalised raskused. Loetletud probleemid võivad põhjustada tervisliku seisundi halvenemist, tegevuste ja ühiskondlikus elus osalemise piiramist, halvendades seega elukvaliteeti. Ühiselt vastati, et puudega lapse sünd seab pere tavapärasele toimimisele piirangud. Muutub elukorraldus, tekib vajadus kohustused ümber jagada, sunnib loobuma teatud harjumustest, tekib hirm, ebakindlus ja abituse tunne. Seepärast

tulebki vanemaid kohe peale lapse diagnoosi saamist toetada. (Lekholetova *et al.*, 2020, lk 273–274)

Erivajaduse ja puude mõisted tekitavad inimeste seas endiselt segadust. Erivajadus ei tähenda automaatselt puuet, küll aga on puue alati erivajadusega seotud. Erivajadustega lapsed vajavad oma eripära tõttu perelt ja spetsialistidelt lisatuge ning seda tuleks pakkuda võimalikult vara. Sealjuures ei tohi tähelepanuta jätta lapsevanemaid, kes on ka uudes olukorras ning vajavad samuti toetust.

1.2. Toetused ja teenused erivajadustega lastele

Erivajadustega lastele pakutakse riigi ja kohaliku omavalitsuse poolt erinevaid toetusi ja teenuseid. Erivajadustega lastega perede toimetuleku ja vajaduste uuringust selgus, et 48% peredele on info abi saamise võimaluste kohta raskesti kättesaadav. Probleeme valmistab erinevate valdkondade teenuste kättesaadavus, peaaegu kõigil erivajadustega lastel oli vanemate hinnangul vajadus vähemalt ühe sotsiaalteenuse järele. (Kallaste *et al.*, 2017, lk 38) Erivajadustega last kasvatavad vanemad soovivad, et lastele pakutavate teenuste kohta oleks info rohkem kättesaadav ja lihtsamini arusaadav. Uuringust tuli välja, et kohaliku omavalitsuse poolt pakutavad teenused olid puudulikud või raskesti kättesaadavad. Lapsevanemad soovivad riigilt ja kohalikul omavalitsuselt rohkem tuge (Hanga, 2020, lk 31–32).

Eesti sotsiaalkaitse süsteemi korralduse efektiivsuse analüüsimisel pälvis tähelepanu rehabilitatsiooniteenuse ja erihoolekandeteenuste delegeerimise viis. Kõik asutused, kes täidavad teenuse osutamiseks tarvilikud minimaalsed kriteeriumid, saavad teenuseid osutada. Teenuste pakkujaid on palju ning võimekus oleks teenindada rohkem teenusevajajaid, kuid kahjuks ei ole teenuste osutamiseks piisavalt eelarvevahendeid ning teenuste osutamiseks mõeldud vahendid lõpevad enne kalendriaasta lõppu. Kuni uue eelarveaastani ei suuda Sotsiaalkindlustusamet teenuseid tagada. See paneb mõlemad teenuse osapooled ebameeldivasse olukorda, sest kalendriaasta lõpus ei ole võimalik teenuseid pakkuda ning selline olukord ei taga teenuste osutamise järjepidevust. (Saarevet, 2019, lk 25–29) Õnneks on Sotsiaalministeeriumi heaolu arengukavas aastateks 2016–2023 ette nähtud mitmed meetmed ja tegevused, mis keskenduvad sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele ning inimeste tegelikule

abivajadusele vastavate eesmärgipäraste kvaliteetsete sotsiaalteenuste pakkumisele (Sotsiaalministeerium, 2016, lk 24).

Riigikontrolli aastaaruandest tuleb välja, et ühetaoliselt ja ühtlase kvaliteediga avalike teenuste pakkumine käib riigile üle jõu (Riigikontroll, 2020, lk 1). Seega võib riik tulevikus seista ebameeldivate valikute ees – kas vähendada teatud piirkondades teenuste kättesaadavust või kvaliteeti või mõlemat või teha seda hoopis üle-riigiliselt (Riigikontroll, 2020, lk 47).

Koroonaviirus on põhjustanud enneolematuid piiranguid, mõjutades oluliselt kõige haavatavaimaid rühmi nagu näiteks erivajadustega inimesi. Suurbritannias tehtud uuringu eesmärk oli uurida COVID-19 tingitud piirangute mõju erivajadustega laste füüsilisele aktiivsusele ja vaimsele tervisele. Ajavahemikus juuni-juuli 2020 täitsid vanemad ja hooldajad elektroonilise ankeetküsitluse. Vastustest selgus, et peamiselt mõjusid piirangud vastajatele negatiivselt, 61% teatas kehalise aktiivsuse taseme langusest ja üle 90% vastanutest negatiivsest mõjust vaimsele tervisele, sealhulgas halvem käitumine, meeleolu ja õppeedukuse langus. Paljud vastajad nimetasid selle põhjuseks spetsiaalsete asutuste sulgemist. (Theis *et al.*, 2021, lk 4)

Eestis tehtud miniuuringus selgus, et kriisiaeg mõjutas sotsiaalteenuste kättesaadavust. Esimese suurema probleemina tuli välja, et sotsiaalteenustele pääsemiseks tekkisid järjekorrad ning paljude jaoks sotsiaalteenuste osutamine katkes. Info abi saamise võimaluste ja teenuste kohta oli ebapiisav ning kohaliku omavalitsuse poolt ei tuntud tuge ega huvi. (Eesti Puuetega Inimeste Koda, 2020, lk 5–6)

Koroonaviirus avaldas väga suurt mõju erivajadustega lastele pakutavate teenuste kättesaadavusele. Hiljuti tehtud uuringus osales 207 puudega lapse vanemat ning hinnati COVID-19 mõju erivajadustega lastele pakutavate teenuste kättesaadavusele. Pea pooled ehk 44% vanematest olid rahulolematud teenuste kättesaadavuse osas pandeemia ajal. (Setzen *et al.*, 2020, lk 2–3)

Kahjuks on COVID-19 kogu maailma tervishoiuteenused ja tervishoiutöötajad üle koormanud. Peamine eesmärk on suuta hoolitseda kriitiliselt haigete inimeste eest, kaitsta oma töötajaid ja hoida inimesi füüsiliselt üksteisest eemal – rehabilitatsioon on

ainulaadses pöördepunktis. 2017. aastal märkis Maailma Terviseorganisatsioon, et kogu maailmas on oluline pidevalt kasvav vajadus rehabilitatsiooniteenuste järele (Bettger *et al.*, 2020, lk 6). Täna tuleb teenust pakkuda uutel viisidel, sest ka hooldusstandardid muutuvad. Koroonaviirus on muutnud taastusravi raskesti kättesaadavaks ning viiruse mõjust tingitult tuleb tegeleda tagajärgede leevendamise ja jätkuva tervise toetamisega:

1. valitsused peavad oma koolituskavadesse kaasama rehabilitatsiooniteenused;
2. ülemaailmne rehabilitatsioonispetsialistide koostöö peab kiirendama koolituspaketi loomist selle kohta, kuidas pered saavad pandeemia ajal kodus rehabilitatsiooniga jätkata;
3. jagama juhiseid, kuidas hoolitseda vaimse ja füüsilise tervise eest jpm (Bettger *et al.*, 2020, lk 6)

Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaasist selgus, et psüühika- ja käitumishäireid esines 2019. aastal psühhiaatri vastuvõtule mineku põhjuste seas varasemast rohkem. Psühhiaatri vastuvõtul käis alla 15-aastaseid lapsi enam kui 500 võrra rohkem, kui möödunud aastal. Nende seas levinumad diagnoosid olid käitumis- ja tundeeluhäired. (Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas, 2020)

Vaimne tervis ei ole ainult tervishoiuvaldkonna teema, vaid laste ja perede heaolu mõjutavad mitmed eri valdkonnad. Viimastel aastatel on Eestis olnud positiivseid arenguid, kuid praegu keskendutakse rohkem tagajärgede likvideerimisele ehk ravi ja rehabilitatsiooni korraldamisele. Kahjuks ei ole riigil teenuseosutajate tegevusest ega pakutavate teenuste kvaliteedist ja tulemuslikkusest piisavat ülevaadet. (Tõemets, 2015, lk 4)

Eestis puudub täielik ülevaade rahvastiku vaimsest tervisest, mistõttu on keeruline haavatavatele rühmadele vajalikke teenuseid ja toetusi pakkuda. Eesti Teadusagentuur tellis Tervise Arengu Instituudi ja Tartu Ülikooli teadlastelt uuringu, mis aitab aastaks 2022 saada tervikliku ülevaate elanikkonna vaimse tervise olukorrast. Uuringu tulemused hõlbustavad Sotsiaalministeeriumil edasist rahvastiku vaimse tervise olukorra jälgimist ja sekkumismeetmete kavandamist korraldada, sest siiani ei ole Eestis põhjalikku vaimse tervise uuringut läbi viidud. (Tervise Arengu Instituut, 2021, lk 6)

Riigi pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ eelnõus on öeldud: „ /.../ Inimesele peavad kõik avalikud teenused olema kättesaadavad, ligipääsetavad ja kvaliteetsed füüsilises ja/või digiruumis, olenemata tema elukohast, vanusest, erivajadusest või muust tunnusest.” (Riigikantselei, 2020, lk 26) 12. märtsil 2020 kuulutati viiruse leviku laienemisega Eestis välja eriolukord (Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil, 2020). Suurem kriisi mõju sotsiaalvaldkonnale on ilmselt alles ees, sest majanduse taastumisele kulub aega ning töötamise võimalused on piiratud. Seega võib olulist rolli erivajadustega lastele pakutavate teenuste kättesaadavuse osas mängida lisaks valla suurusele ka haldusreform ning koroonaviirusest tingitud eriolukord Eestis. (Sõmer-Kull, 2020, lk 10–11)

Rahvastiku tervise arengukavas aastateks 2020–2030 on välja toodud rahvusvaheliselt kokku lepitud prioriteetseks arengueesmärgiks pakkuda perekondadele ja üksikisikutele nende vajadustele vastavaid tervishoiuteenuseid, vältides samas teenuseid kasutavate perede vaesumist. (Sotsiaalministeerium, 2019, lk 31)

Lapse ja pere toetamise juures on vajalik võimalikult varakult tuvastada väikelapse arengulised vajadused ning pakkuda vajalikke teenuseid. Tihti on ohumärgid tuvastatavad juba üsna varajases eas, aga kui neid ei panda tähele, siis selle mõju võib olla pikaajaline. (Sotsiaalministeerium, 2011, lk 30). Kõige olulisem on tagada lapse õigused ja heaolu ning selle tagamiseks tuleb ennetada lapse heaolu ja arengut ohustavaid riske (Lastekaitseseadus, 2014, § 5, § 6 (1)).

Puudega laste vanemad on välja toonud, et lapsed ei saa piisavalt kiiresti abi. Väga palju peab suhtlema erinevate asutustega ning tegema liigselt paberitööd, mis aeglustab vajamineva abi saamist. Samuti on ka spetsialistide juures teenusejärjekorrad pikad. (Juurik *et al.*, 2019, lk 81–84) Sotsiaalkindlustusamet alustas teenuste ümberkujundamist, et lapsele abi saamiseks ei peaks vanem raiskama aega bürokraatiarägastikus. Puude taotlemise protsess võib osutuda oodatust keerulisemaks ning taotluse koostamisel vajavad lapsevanemad abi kohalikult sotsiaaltöötajalt või sotsiaalkindlustusameti klienditeenindajalt. Sotsiaalkindlustusamet korraldas oma töö ümber, liites puude raskusastme määramise, rehabilitatsioonile suunamise ja abivahendikaardi väljastamise ühtseks tervikuks, määrates vajalikud teenused ühe menetlemisega. (Kroonmäe, 2019, lk 97)

Hetkel tundub, et teenuseid ei pakuta kooskõlas lapse vajadustega. Vanemad on sunnitud taotlema teenuseid erinevatest asutustest, kuigi pakutavad teenused osaliselt kattuvad. Näiteks on logopeedi ja psühholoogi teenust on võimalik saada nii sotsiaal-, haridus- kui ka tervishoiuvaldkonnast. Puudega lapsele ja tema perele on selline teenuste korraldus ebamugav ning haldusülesannete dubleerimise tõttu on see koormav ka riigile tervikuna. Teenuste osutamise vastutus on valdkonniti hajutatud, mis tekitab olukorra, kus puudub ühtne vastutaja. Vanemal on vastutus lapsele abi otsida, KOVi kohustus on teenuseid korraldada olukorras, kus ollakse ise infosulus, sest KOV ei oma teavet oma vallas elavate puudega laste kohta. (Sarv, 2018, lk 39)

Lapse heaolu nimel koostöö tegemiseks ei ole ühtegi seaduslikku takistust, sest sotsiaalhoolekande seaduse (2015) § 9 kohustab isiku iseseisva toimetuleku parandamiseks ja mitmekülgse abi andmiseks vajadusel koordineerima mitme organisatsiooni koostööd, kasutades juhtumikorralduse põhimõtet. Abi andmine hõlmab vastastikuse infovahetuse korras kokku leppimist. Lapse heaolu tagamiseks kohustab lastekaitseaduse (2014) § 8 tegema valdkondadevahelist koostööd. Kõik otsused peavad olema tehtud lapse huvides.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (1993) § 6 lg 1 kohaselt on omavalitsuse ülesanne korraldada antud vallas sotsiaalabi ja sotsiaalteenuseid. Sotsiaalhoolekande seaduse (2015) § 3 lg 2 tulenevalt peab sotsiaalteenuse osutaja lähtuma sotsiaalteenuse osutamisel üldtunnustatud kvaliteedipõhimõtetest: „/.../ isikukesksus, teenuse võimestav iseloom, tulemustele orienteeritus, vajaduspõhine lähenemine, terviklik lähenemine, isiku õiguste kaitse, kaasamine, töötaja pädevus ja eetika ning organisatsiooni hea töökorraldus ja kvaliteetne juhtimine.“

Sügis tõi oma uuringus (2021, lk 67) välja, et kohaliku omavalitsuse poolt puuetega lastele pakutavatest teenustest kasutatakse enim lapsehoiuteenust. Pea pooled puuetega laste vanemad saavad abi teistelt pereliikmetelt ja tuttavatelt. Hoolduskoormus on puuetega laste vanematel suur ning iga kolmas vanem leiab, et aasta jooksul jääb tal puhkamiseks vähem aega kui ta tegelikult vajaks. Sotsiaalkindlustusameti andmetel osutati kõige sagedamini puudega lastele logopeedi, eripedagoogi, psühholoogi ja füsioterapeudi teenuseid. (Sügis, 2021, lk 68)

Erivajadustega lastega peredele on info abi saamise võimaluste kohta raskesti leitav ning kohaliku omavalitsuse poolt pakutavad teenused on puudulikud või raskesti kättesaadavad. Siiski on ette nähtud mitmed meetmed ja tegevused, mis keskenduvad sotsiaalteenuste kättesaadavusele ja kvaliteedi parandamisele. Lapse ja pere toetamise juures on vaja võimalikult varakult tuvastada väikelapse arengulised vajadused ning pakkuda vajalikke teenuseid. Teenuste pakkumisel tuleb arvestada, et need oleks kooskõlas lapse vajadustega ja lapsed saaksid kiiresti soovitud abi.

1.3. Kvaliteedipõhimõtted sotsiaalteenuste korraldamisel ja pakkumisel

Lapsepõlv on inimese arengus kriitilise tähtsusega periood. Paljude riikide valitsused ning inimõiguste ja -arengu organisatsioonid üle maailma on juhtinud tähelepanu sellele, kui oluline on, et väikelastel oleks juurdepääs kvaliteetsetele teenustele, mis parandavad nende tervist, toitumist, õppimist ja emotsionaalset heaolu. (Balton *et al.*, 2020, lk 100)

Eesti kvaliteediühing (2000, lk 15) on välja toonud: „/.../ kvaliteet hõlmab informatsiooni ja teadmist heast ja halvast, sõltuvalt sellest, mida me ootame ja mida me saame.” Euroopa Liidus on sotsiaalteenuste kvaliteedist samuti ühtne arusaam. Kindlaks on määratud kvaliteedipõhimõtted, millest teenused lähtuma peavad. Struktureeritud sotsiaalteenuste korraldamise raamistik aitab kaasa rahastamise eest vastutavatel riigiasutustel välja töötada erinevaid meetmeid sotsiaalteenuste kvaliteedi määramiseks, aspektide kaudu mõju mõõtmiseks ja hindamiseks. Kvaliteediraamistik on elastne, et seda saaks mugavaks teha kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides nii piirkondlikul tasandil kui ka erinevate sotsiaalteenuste suhtes. Sotsiaalkaitsekomitee on veendunud, et need asutused, kes lähtuvad kvaliteediraamistiku põhimõtetest, võivad oluliselt suurendada oma suutlikkust kvaliteetsete sotsiaalteenuste korraldamisel ja osutamisel. (Euroopa Liidu nõukogu, 2010, lk 2)

2013. aastal tehti Eestis ulatuslik analüüs sotsiaalteenuste kvaliteedi kohta (Vana, 2013), millest tuli välja tarvidus kirjeldada sotsiaalteenuste kvaliteedi ühtseid põhimõtteid selleks, et kõigil oleks kvaliteedist ühtne arusaam nii teenuste arendamise kui ka pakkumise osas nii poliitika kujundajatel, valdkonna arendajatel, rahastajatel,

Selleks, et lapse heaolu nimel koostööd teha, ei ole mitte ühtegi seaduslikku takistust. (Juurik *et al.*, 2019, lk 84) Maailma terviseorganisatsioon rõhutab vajadust teenuseid integreerida. Peamiste argumentidena tuuakse välja teenuste kättesaadavuse paranemine, varajase märkamise soodustamine, mitmekülgse abi osutamine. Integreeritud teenuste eesmärk on pere heaolu suurendamine, leides tõhusaid lahendusi. (Tõemets, 2015, lk 8)

Teenuste integreerimine annaks teenuste kasutajatele paremaid tulemusi. Teenuste integreerimisega saaks ressursse paremini kasutada, infovahetus oleks parem, vajadused selgitataks kiiremini välja ning reageeritaks koheselt – sellega tõuseks teenustega rahulolu. (Munday, 2007, lk 14)

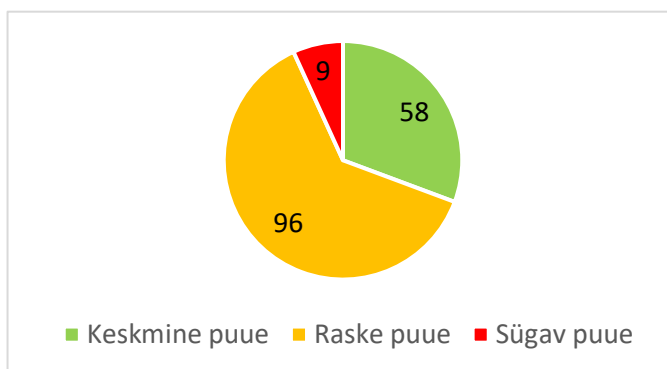
Tihtiilugu on nii teenuse pakkujal kui ka saajatel erinev arvamus kvaliteetsest teenusest. Selleks, et kõigil oleks kvaliteetse teenuse pakkumisest ja saamisest ühine arusaam, on vaja selget ja arusaadavat kvaliteedijuhist. Keskenduda tuleks varajase märkamise toetamisele, et probleemidega saaks õigeaegselt tegeleda ning koostöö erinevate asutuste vahel sujuks.

2. UURIMUS SAUE VALLA ERIVAJADUSTEGA LASTELE PAKUTAVATE TEENUSTE KOHTA

2.1. Erivajadustega laste arv Saue vallas ning neile pakutavad toetused ja teenused

Seisuga 1. jaanuar 2021 elab Saue vallas 23 926 inimest. Saue vald loodi 24. oktoobril 2017. aastal Kernu valla, Nissi valla, Saue linna ja Saue valla ühinemise teel. Saue vald on Eesti mandriosa rahvarohkeim vald, mille pindala on ligikaudu 630 ruutkilomeetrit ning selle naabriteks on Tallinna linn, Saku vald, Kohila vald, Märjamaa vald, Lääne-Nigula vald, Lääne-Harju vald, Keila linn ja Harku vald. Saue valla territooriumil asub Saue linn, kolm alevikku ja viiskümmend küla. (Saue vald, s. a.-b)

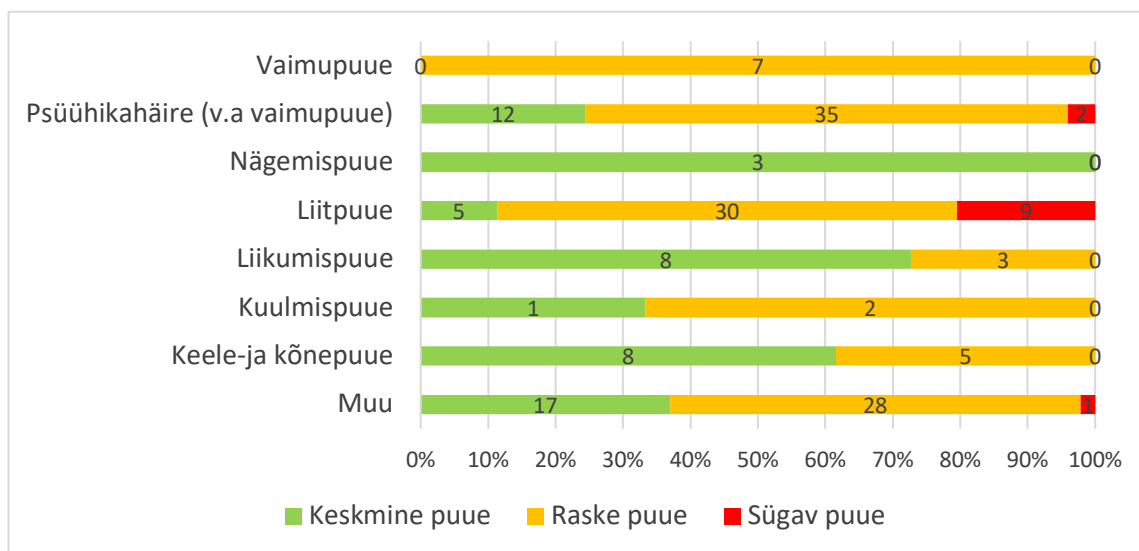
Seisuga 1. jaanuar 2021 elab Eestis 1 330 068 inimest (Statistikaamet, 2021) Puudega inimesi on 140 483, neist 8825 on lapsed (Statistikaamet, 2021). 2020. aasta septembri seisuga elab Eestis 262 030 last, neist Saue vallas 3588 ning nendest puudega on 163 last. (Statistikaamet, 2021) Saue vallas elavate puuetega laste puuete raskusastmed on välja toodud joonisel 1. (joonis 1)

Joonis 1. Puudega laste arv Saue vallas. Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, 2021

Eelnevatel aastatel on puudega laste arv Saue vallas olnud suurem, vastavalt 2020. aastal 170 ja 2019. aastal 180 last. (Sotsiaalkindlustusamet, 2021) Puudega laste peresid ühendavad organisatsioonid on puudega laste arvu kasvu selgitamiseks toonud välja erinevaid põhjusi. Oluliselt on kasvanud haiguste diagnoosimine, mis on puude määramise aluseks ning tänu efektiivsele ravile on vähenenud puudega laste surmade arv. Palju rohkem on võimalusi puudega lastele vajalike teenuste ja rahaliste toetuste saamiseks ning ka vanemate teadlikkus on selles osas tõusnud, et puudest tulenevalt on õigus mõningaid teenuseid tasuta saada ning sellest tingitult võidakse lapsele puuet sagedamini taotleda. (Eesti Puuetega Inimeste Koda, 2018, lk 9)

Vaadates Saue valla puudega laste arvu puudeliikide kaupa, siis enim on psüühikahäirega lapsi ehk 49 (Statistikaamet, 2021). Teisel kohal on muu kategooria alla kuuluvad lapsed, keda on 46. (Statistikaamet, 2021). Muu kategooria alla võivad kuuluda näiteks HEV-lapsed. Kolmandal kohal on 44 liitpuudega last. (joonis 2)

Joonis 2. Saue valla puudega laste arv puude liikide kaupa. (Sotsiaalkindlustusamet, 2021)

Saue valla näol on tegemist mandriosa rahvarohkeima vallaga. Valla eesmärk on tagada sotsiaalteenuste ühtlaselt kõrge kvaliteet sõltumata teenuse vajaja elukohast ning see, et Saue vallas oleks välja arendatud abivajajate vajadustele vastav sotsiaalhoolekande süsteem. Lisaks soovitakse erivajadustega laste alushariduse kättesaadavust ja toimetulekut parandada. Parandada soovitakse toetuste ja teenuste omavahelist

koostoimet, suurendada ennetavate teenuste osakaalu ning vähendada bürokraatiat. Saue valla arengukavast tuleb välja veel, et kvalifitseeritud pedagoogidest ja tugispetsialistidest on puudus. (Saue valla arengukava ja Saue valla eelarvestrateegia kinnitamine, 2020, Lisa 1, lk 33–35)

Saue vallas lastele pakutavad sotsiaalteenused on:

- tugiisikuteenus;
- turvakoduteenus;
- sotsiaaltransporditeenus;
- asendus- ja järelhooldusteenus;
- vältimatu sotsiaalabi (Saue vald, s. a.-a).

Muud täiendavad sotsiaalteenused Saue vallas:

- psühholoogi nõustamisteenus;
- eripedagoogi nõustamisteenus;
- logopeedi nõustamisteenus;
- kriisiabi, sh laste leinalaagris osalemine;
- tugirühmades ja tugiprogrammides osalemine;
- toiduabi;
- viipekeele teenus;
- muud toetavad teenused (Saue vald, s. a.-a).

Teenustele saamine sõltub rahaliste vahendite olemasolust ning teenusele suunatakse isiku taotluse alusel või sotsiaaltöötaja suunamisel. Ametiasutus otsustab täiendavate sotsiaalteenuste otstarbekuse üle ning kõrvalabi vajaduse korral sõlmitakse haldusleping teenuse osutamiseks, kus määratakse kindlaks teenuse kirjeldus, finantseerimine ning üldised juhised. Saue valla eelarvest sotsiaaltoetusteks ja sotsiaalteenusteks ettenähtud vahenditest kaetakse täielikult või osaliselt sotsiaalteenuste osutamisega seotud kulud ning samuti teenust saava isiku või tema ülalpidamiskohustusega isikute poolt. (Sotsiaalteenuste osutamise kord, 2017, § 4)

Saue valla elanikele makstakse toetusi sissetulekust mittesõltuvalt, sissetulekust sõltuvalt või erakorraliselt (vt tabel 1).

Tabel 1. Saue valla eelarvest makstavad toetused

Sissetulekust mittesõltuvad	Sissetulekust sõltuvad	Erakorralised toetused
Sünnitoetus	Kooli- ja lasteaiatoidu toetus	Erakorraline toetus
Esmakordselt koolimineva lapse toetus	Terviseabi toetus	Vältimatu sotsiaalabi toetus
Hoolduspere toetus	Hoolekandeesutuste teenuse toetus	
Koduse lapse toetus	Õpilaskodu ja pikapäevarühma kulude toetus	
Puudega lapse ravimitoetus	Koolieelse lasteasutuse omaosaluse toetus	
Tugitoetus	Lapse ühekordne vajaduspõhine sotsiaaltoetus	
Puudega isiku transpordi toetus		
Transpordi toetus puudega lapsele		
Eestkostetava toetus		
Viipekeele teenuse toetus		
Matusetoetus		

Allikas: Sotsiaaltoetuste kord, 2020

Iga kohaliku omavalitsuse eesmärk on pakkuda kvaliteetseid teenuseid, parandamaks valla elanike elukvaliteeti ning leida võimalusi, et inimene suudaks oma elu korraldada võimalikult iseseisvalt. Valla elanikel peab olema kindlustunne, et abivajaduse puhul saab pöörduda vallavalitsuse sotsiaaltööspsialisti poole, kes aitab välja selgitada, millist abi laps vajab. Erivajadustega lastele mõeldud toetuste ja teenuste võimalused on suurenenud ja ka vanemate teadlikkus on selles osas kasvanud.

2.2. Uurimuse meetodika ja valim

Lõputöö eesmärgist lähtuvalt kasutati uurimuse läbiviimisel kvantitatiivset uurimisviisi, sest eesmärk oli uurida inimkäitumisest tulenevaid tegureid ja saadud andmeid statistiliselt seletada ning andmete kogumiseks küsimustikku kasutada (Õunapuu, 2014, lk 55). Sellest lähtuvalt kasutati uuringu läbiviimiseks kvantitatiivset meetodit, kuna sooviti tuvastada universaalseid põhjuse-tagajärje seaduspärasusi ning kvantitatiivse uurimistöö tugevuseks on võimalus saadud tulemusi üldistada. (Õunapuu, 2014, lk 54)

Andmekogumismeetodina kasutati ankeetküsitlust, jõudmaks võimalikult paljude erivajadustega lapsi kasvatavate lapsevanemateni, kuna see võimaldab valitud uurimisobjektide kaudu kirjeldada reaalsust sellele omases keskkonnas. (Hirsjärvi *et al.*, 2010, lk 155) Ankeetküsimustikku on antud lõputöös hea kasutada, kuna respondent võib anda mitteamvulisi kui ka arvulisi vastuseid, samuti võib vastata suletud küsimustele või valikvastustele. Hinnangu või kirjeldusega on võimalik vastata avatud vastustega küsimustele. (Õunapuu, 2014, 159) Ankeedi koostamisel toetub uurija teoorias olevatele allikatele ja kahele varasema uurimuse ankeedile (Hanga, 2020, lk 43–46; Lepiste, 2019, lk 50–56). Varasemaid ankeete kasutab autor osaliselt modifitseerituna.

Uurimuse käigus viidi läbi ankeetküsitlus, mis koosnes 30 valikvastustega-, skaala- ja avatud küsimusest. Ankeetküsitluse küsimuste koostamisel (vt lisa 1) lähtus autor lõputöö eesmärgist, uurimisküsimustest ja lõputöö teooriaosas käsitletud teemadest.

Lõputöö valimiks on Saue vallas elavate erivajadustega laste vanemad. Saue valla sotsiaaltöötajalt saadud info kohaselt on vallas umbes 85 puudega lapse vanemat. 2021. aasta märtsi seisuga oli Saue vallas 163 puudega last (Sotsiaalkindlustusamet, 2021). Kuna tegemist on kindla sihtgrupiga, mille valim ei ole väga suur, kasutab autor valimi koostamisel mittetõenäosuslikku meetodit. Respondentide leidmiseks rakendab töö autor ettekavatsetud valimit. Kuna uurija teab täpselt sihtgruppi, keda ta uurida soovib, on ettekavatsetud valim selle lõputöö puhul sobivaim. (Õunapuu, 2014, lk 143).

Google Forms keskkonnas koostatud ankeetküsimustikku (lisa 1) levitati elektrooniliselt Saue valla erinevates sotsiaalmeedia kanalites, milledes on liikmeid kokku 24 641 (vt tabel 2). Lisaks jõudis autor respondentideni läbi Saue valla hallatavate asutuste, saates koolide (10 kooli) ja lasteaedade (11 lasteaeda) juhtkondadele ankeedi, mida nad said sihtgrupile jagada. Uuring viidi läbi ajavahemikul 14. märts 2021–05. aprill 2021 a.

Tabel 2. Saue valla sotsiaalmeedia grupid ja selle liikmete arv

Sotsiaalmeedia grupi nimi	Liikmete arv
Saue vald	8321
Saue valla elanikud	5020
Saue linna kodanikud	4344
Ääsmäe küla	1663
Laagri alevik	1000
Alliku küla	988
Vanamõisa	890
Ruila piirkonna kogukond	442
Turba alevik	338
Haiba küla	315
Koidu küla seltskond	272
Lehetu küla	257
Jõgisoo küla	171
Tuula kogukonna keskus	164
Kibuna küla rahvas	162
Vatsla küla	119
Saue valla erivajadustega laste vanemate jutunurk	97
Mõnuste küla kogukond	78

Allikas: Facebook

Vastuste kogumise vahemikus tehti korduvpostitused Saue valla gruppidesse, kus paluti veelkord leida aeg ankeetküsimustiku täitmiseks. Ankeedile vastamiseks kulus 10-15 minutit ning vastanuid oli kokku 33 lapsevanemat. Küsimustikule vastanute seas oli 32 naisterahvast ja üks meisterahvas ning enamik respondentidest oli vanusevahemikus 31–40 aastat. Vastajatel oli kokku lapsi 75, neist 30 erivajadusega (puuet ei ole määratud) ja 17 puudega last. Enim vastajaid oli Saue linnas 9, Laagri alevikus 5 ja võrdselt 3 Alliku- ja Jõgisoo külas.

Andmete analüüsimiseks kasutati tulemuste esitamise meetodit, mis võimaldab andmeid esitada tabelite, graafikute, kui ka diagrammidena ning neid analüüsida (Õunapuu, 2014, lk 184) Ankeetküsitluste abil kogutud andmed kodeeriti ning analüüsiti Excelis ja saadud andmeid analüüsiti ning otsiti sarnasusi ja seoseid käesoleva lõputöö teooriaga Uuringu tulemuste välja toomiseks kasutati kirjeldavat statistikat ja seejärel järeldavat statistikat, et koostada parendusettepanekud Saue vallale. Ankeetküsitluse küsimused olid peamiselt valikvastustega, kuid mõnede küsimuste puhul oli lapsevanemal võimalus ise kommentaar lisada. Uurimisinstrumentiks oli autori poolt koostatud kolmekümnest küsimusest koosnev ankeetküsitlus (lisa 1).

Lõputöö eesmärgist ja uurimisküsimustest lähtuvalt jaotati andmed järgnevasse kategooriatesse:

- Teenused, mis on Saue valla erivajadustega lastele kättesaadatud.
- Rahulolu erivajadustega lastele pakutavate teenuste kvaliteediga ning teenused, millest tuntakse puudust.
- Erivajadustega lastele pakutavaid teenuseid puudutava info kättesaadavus.

2.3. Uurimisandmete tulemus

Järgnevalt antakse ülevaade sellest, kuidas erivajadusega last kasvatavad vanemad on rahul lastele pakutavate teenuste kättesaadavusega Saue vallas. Autori eesmärgiks oli saada ülevaade sellest, millised teenused on Saue vallas elavatele erivajadustega lastele kättesaadavad ja millised mitte, kuidas on nende laste vanemad rahul lastele pakutavate teenuste kvaliteediga, millistest teenustest tuntakse puudust ja kuivõrd kättesaadav on teenuseid puudutav asjakohane informatsioon.

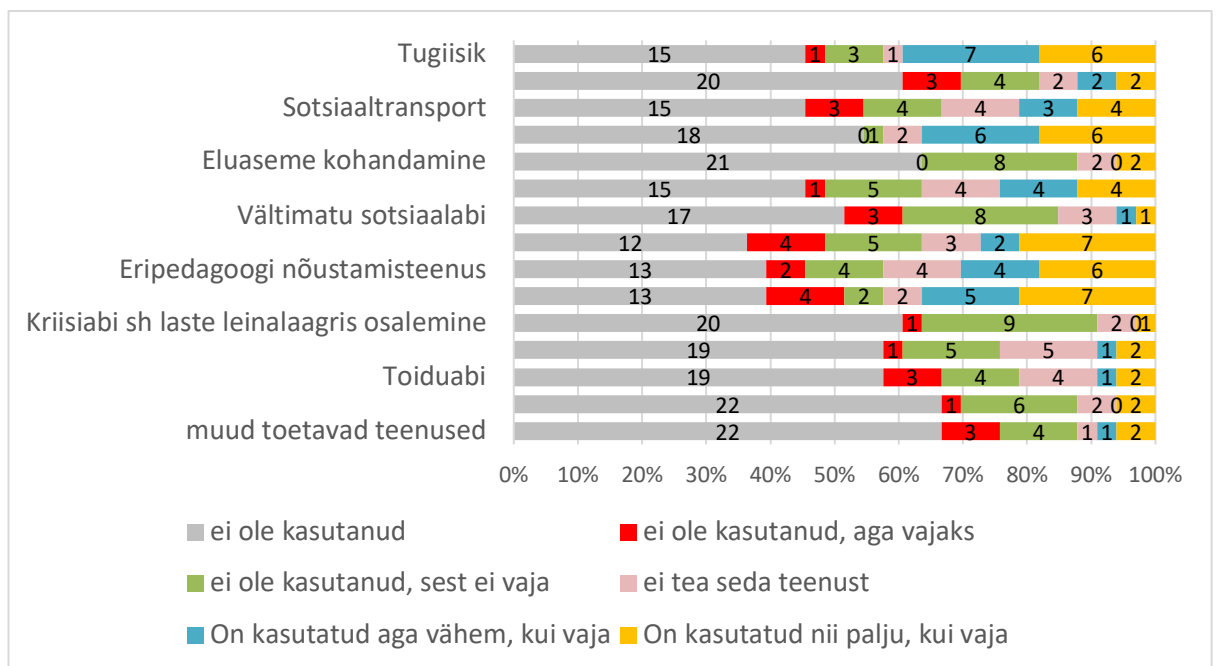
Tabel 3. Külade nimed ja vastajate arv

Küla nimi	Vastajate arv
Saue linn	9
Laagri alevik	5
Jõgisoo küla	3
Alliku küla	3
Vatsla küla	2
Aila küla	2
Ääsmäe küla	1
Allika küla	1
Haiba küla	1
Hüüru küla	1
Kiia küla	1
Koidu küla	1
Muusika küla	1
Pällu küla	1
Ruila küla	1

Peamiselt kasutati kohaliku omavalitsuse poolt pakutavaid sotsiaaltoetusi (22 vastajat), erinevaid sotsiaalteenuseid kasutas 13 vastajast ning 10 vastajat on kasutanud arstiabi. 21

respondenti ei ole kasutanud tervishoiuteenuseid sh perearsti, koolitervishoidu, esmaabi või apteeži teenuseid.

Sotsiaalteenustest kasutati kõige enam psühholoogi ja logopeedi nõustamisteenust. Kõige vähem vajati kriisiabi (sh laste leinalaagris osalemist) ja eluaseme kohandamist. Sotsiaalteenustest ei oldud kasutatud viipekeele teenust ja muid toetavaid teenuseid. Respondendid tõid välja, et tugiisikuteenust ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust on kasutatud vähem, kui seda tegelikult vaja oleks. Võimalustest osaleda tugirühmades ja programmides polnud enamik vastajad teadlikud. Samuti tuli välja, et osad lapsevanemad vajaksid oma lapsele psühholoogi või logopeedi nõustamisteenust, kuid mingil põhjusel ei ole nad neid teenuseid kasutanud. Muude toetavate teenustena kasutati Saue gümnaasiumis olevaid väikeklassides pakutavaid tugiteenuseid, kodus oleva lapse toetust, sotsiaalkindlustusameti poolt rehabilitatsiooni teenuseid vastavalt vajadusele. Järgneval joonises 3 on välja toodud, milliseid sotsiaalteenuseid erivajadusega lapsed kasutavad.

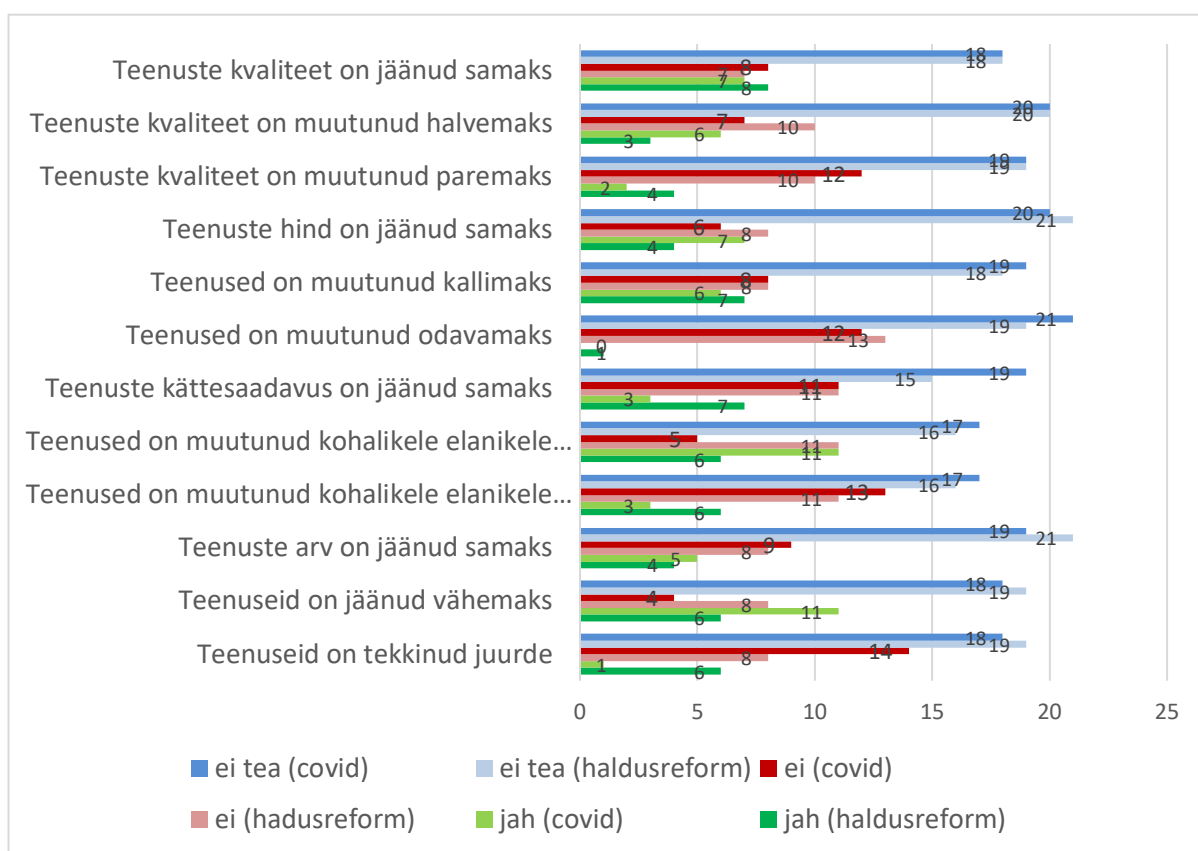

Joonis 3. Sotsiaalteenuste kasutamine Saue vallas

Küsimusele, kas lapse erivajadust märgatakse lasteaias või koolis ning teavitatakse sellest koheselt vanemat, vastasid lapsevanemad nii kooli 41% kui lasteaias 39% märkamise kohta rahuldavalt.

Uuringus tuli välja, et haldusreformi ehk kohalike omavalitsuste liitmise ega COVIDist tingitud eriolukorra mõju teenuste kättesaadavusele pigem ei tajutud. 11 vastajat leidis, et teenuste kättesaadavus ning kvaliteet haldusreformi ja COVIDi ajal ei jäänud samaks.

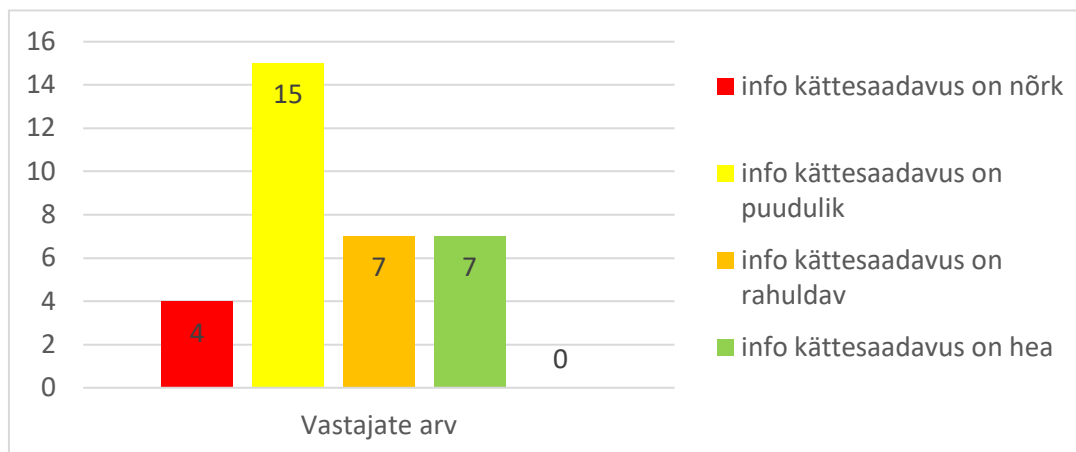
11 vanemat leidis, et eriolukorra tõttu on teenuseid jäänud vähemaks ja need on muutunud kohalikele elanikele raskemini kättesaadavaks. 12 respondenti leidis, et eriolukord ei ole teenuste kvaliteeti halvemaks muutnud. Kuue vanema arvates on COVIDi ajal teenused läinud kallimaks. Haldusreform muutis seitsme vastaja arvates teenuste hinda kallimaks. Joonisel 4 on toodud välja haldusreformi ja COVIDi mõju lastele pakutavatele teenustele.

Joonis 4. Haldusreformi ja COVIDist tingitud eriolukorra mõjud lastele pakutavatele teenustele

Saue valla poolt lastele pakutavate teenuste kohta leiab 46% vastajatest, et informatsioon on raskesti leitav. Respondentidest mitte keegi ei vastanud, et info pakutavate teenuse kohta on lihtsasti leitav (joonis 5). Enim on vajalikku informatsiooni saadud internetist ja valla ajalehest. Kohaliku omavalitsuse töötajatelt ei saanud vajalikku informatsiooni 21

vastajat. Samuti toodi välja, et lapsevanemaid ei nõustata piisavalt. Muu informatsiooni saamise allikana toodi peamiselt välja Facebooki grupid, lasteaed, kool, Sotsiaalkindlustusamet ja Rajaleidja spetsialistid.

Joonis 5. Lapsevanemate kursis olemine pakutavate teenustega

Respondent tõi välja, et pakutavate teenuste kohta käivat infot ei tohi varjata, see peaks olema kättesaadav ning Saue vallas peab lapsevanem ise jälgima, milliseid teenuseid võimalik saada on ja mujalt teenuste kohta informatsiooni hankima. Respondent tõi välja, et isegi kui suheldakse erivajadustega laste spetsialistiga regulaarselt, siis vaatamata sellele teenuseid spetsialistid ise ei paku.

Uuringust tuli välja, et lapsevanemad ei ole kursis omavalitsuse poolt pakutavate teenustega. Väga hästi oli pakutavate teenustega kursis vaid viis vastajat. Samuti ei olnud rahul teenuste kättesaadavusega. Olemasolevate teenuste kättesaadavusega oli väga rahul ainult 6% vastanutest ja 43% arvates on teenuste kättesaadavus keskine.

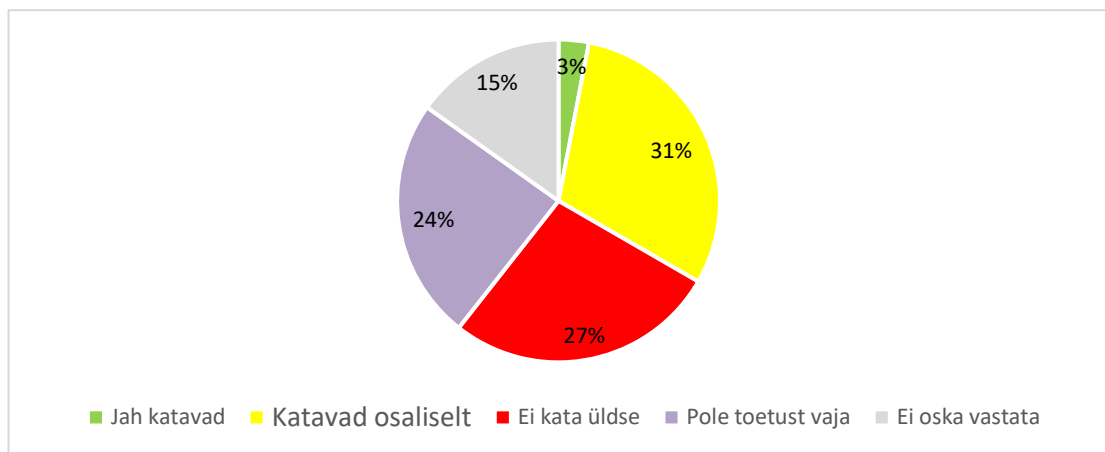
Ankeedis toodi välja, et tugiisiku teenuse hind peaks oleks soodsam ning tugiisiku- ja lapsehoiuteenuse tunde peaks olema ette nähtud rohkem. Puudust tuntakse info jagamisest ning lapsevanemad ootavad positiivsemat suhtumist erivajadustega laste peredesse. Lisaks toodi välja, et valla ametnikud ei tunne huvi erivajadustega laste perede murede vastu.

Abina oodatakse kohalikult omavalitsuselt:

- vajaduspõhist, mitte puude astmega seotud teenuseid;
- valdkonnapõhist informatsiooni;

- paremini organiseeritud ja süsteemsemat abi;
- rohkem mõistvat suhtumist;
- koolitusi;
- kogemusnõustamist;
- lastelaagreid;
- ööpäevaringset lapsehoiuteenust;
- lapsehoiuteenust koolivaheaegadel;
- erinevaid teraapiad.

Toetuste kasutamise kohta leidis 31% vastajatest, et lapsele tehtavaid kulutusi seoses tema erivajaduse või puudega katavad osaliselt ära sotsiaaltoetused. 27% leidis, et sotsiaaltoetused ei kata üldse lapsele tehtavaid kulutusi ning 24% arvas, et toetust ei ole üldse vaja. Lapsevanemad tõid välja, et sooviksid toetusena saada rahalist tuge ja koduse hooldaja toetust.

Joonis 6. Sotsiaaltoetuste katvus lapsele tehtavate kulutustega

Üle poolte vastajate ehk 55% jaoks ei ole Saue vallas piisavalt teenuseid. Teenuste kvaliteediga ei ole rahul 40% vastanutest. Küsitlusele vastajatest 52% leidis, et kohaliku omavalitsuse pool lastele pakutavad teenused on raskesti kättesaadavad. 14 vastajat leiadis, et teenuste kohta on info puudlik, 10 vastaja arvates on teenuste hinnad liiga kõrged ning kaheksa vastaja jaoks on teenus ebakvaliteetne ja transpordiühendus puudulik.

Peamiselt toodi välja puudulik info teenuste kohta ning kõrged teenuste hinnad. Valla poolt oodatakse personaalsemat lähenemist ning ära ei tohiks unustada lapsevanemaid. Toodi ka välja, et erivajadustega lastega töötav spetsialist peaks olema keegi, kellele teema tõesti korda läheb. Mitmed lapsevanemad leidsid, et tugiteenused võiksid erivajadusega lapsele olla tasuta.

Teenustest enim tuntakse puudust:

- erirühmadest;
- väikeklassidest;
- tugispetsialistidest;
- psühholoogi teenusest;
- kogemusnõustamisest;
- lastehoiust;
- õpiabist;
- eripedagoogi teenusest;
- tegevusterapeudi teenusest.

Respondendid tõid välja, et ei tohiks ära unustada peret tervikuna. Näiteks lapsehoiuteenus ei laiene pere tervetele lastele, samas ei ole neid lapsi kuhugi viia, kui peab erivajadusega lapsega teenusele minema. Leiti, et Saue vallas puudub süsteemne ja järjepidev abi ja tegutsema asutakse alles siis, kui olukord on juba keeruline. Vanemad leidsid, et probleeme saaks lahendada juba varem ning süsteemselt koos edasi liikuda. Koolid suunavad abivajaja lapse kohaliku omavalitsuse juurde, KOV suunab tagasi kooli ja nii peab pere pidevalt kahe asutuse vahel liikuma.

Küsimusele, kas Saue vallas võetakse arvesse ka kohalike elanike arvamust, vastas jaatavalt 24,2% vanematest, 39,4% vastajatest ei osanud selles osas seisukohta võtta.

Haldusreformi ja COVID-19 tingitud eriolukorra mõju veel hinnata ei osatud. Info lastele pakutavate teenuste ja toetuste kohta on ebapiisav ning rahul ei olda teenuste kvaliteediga. Erivajadustega laste vanemaid tuleks samuti toetada ning parendada koostööd erinevate asutuste vahel.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Käesolev uuring näitas, et erivajadustega lastele pakutavate teenuste kättesaadavus Saue vallas on puudulik ning rahul ei olda teenuste kvaliteediga ega infovahetusega. Uurimistulemused kinnitasid Kallaste jt (2017, lk 22–23), Riisalo jt (2018, lk 38), Hanga (2020, lk 31–32) järeldusi, et info lastele suunatud teenuste ja toetuste kohta on raskesti kättesaadav ning teabe saamiseks tuleb pöörduda erinevate allikate poole. Õnneks on Sotsiaalministeeriumi heaolu arengukavas aastateks 2016–2023 ette nähtud mitmed meetmed ja tegevused, mis keskenduvad sotsiaalteenuste kättesaadavusele ja kvaliteedi parandamisele ning inimeste tegelikule abivajadusele vastavate eesmärgipäraste kvaliteetsete sotsiaalteenuste pakkumisele (Sotsiaalministeerium, 2016, lk 24).

Sarnaselt Riisalo (2018, lk 38) ja tema kaasautorite uuringu tulemustele selgus Saue vallas tehtud uuringust, et lapsevanemad ei ole kursis omavalitsuse poolt pakutavate teenustega. Väga hästi oli pakutavate teenustega kursis vaid viis vastajat. Samuti ei oldud rahul teenuste kättesaadavusega. Olemasolevate teenuste kättesaadavusega oli väga rahul ainult 6% vastanutest ja 43% arvates on teenuste kättesaadavus kesine.

Uurimistulemused kinnitasid Dervishaliaj (2013, lk 579–580) järeldusi, et ära ei tohiks unustada peret tervikuna, sest ka lapsevanemad vajavad lisatuge. Tihtipeale ei ole lapsevanemad erivajadusega lapse sünniga kaasa tulnud väljakutseteks ja nõudmisteks valmis. (Dervishaliaj, 2013, lk 579–580). Sarnaselt Anniste (2018, lk 45) uuringu tulemustega tuli samuti välja, et erivajadustega laste vanemad vajavad nõu ja abi ning nad ei tea, kelle poole pöörduda. Peale lapse diagnoosi tead saamist, vajavad lapsevanemad toetust ja tuge (Lekholetova *et al.*, 2020, lk 273–274).

Ankeete analüüsidis jõudis lõputöö autor järeldusele, et erivajadustega laste vanemate jaoks on abi sageli raske leida, sest asjaajamine on nende jaoks keeruline ning tuleb suhelda erinevate asutustega (Juurik *et al.*, 2019, lk 81–84). Lapsevanemad tõid välja, et koolid suunavad abivajaja lapse kohaliku omavalitsuse juurde, KOV suunab tagasi kooli ja nii peab pere kahe asutuse vahel liikuma.

Ülimalt oluline on tugiteenuste arendamine, et oma puude tõttu saaksid lapsed vajalikke haridus- ja tugiteenuseid (Civitta Eesti AS, 2019, lk 6–9). Uurimistulemused kinnitasid,

et erivajadusega last kasvatavad vanemad tunnevad Saue vallas puudust väikeklassidest ning erirühmadest.

Vastupidiselt Berkmani (Berkman, 2020) poolt välja toodule selgus uuringu käigus, et teenuste kvaliteet on ebapiisav. Lapsevanemad tõid välja sotsiaalteenuste puuduliku kättesaadavuse ja teenuste ebapiisava kvaliteedi. Puudust tunti lapsehoiu ja tugiisiku teenustest. Seega tuleb kohalikul omavalitsus rohkem tähelepanu pöörata sellele, et teenuste kättesaadavus ja kvaliteet oleks erivajadustega lastele piisav

Koroonaviiruse ja haldusreformi mõju lastele pakutavate teenuste osas pigem ei teatud. Valner (2018, lk 12) tõi välja, et haldusreformi mõju teenuste kättesaadavuses on veel vara hinnata. Praegune kogemus näitab, et võimekus, teenuste kvaliteet ja kättesaadavus suuremates omavalitsustes kasvab ning ka elanikud on teenustega rohkem rahul (Rahuoja, 2017, lk 11). Küll aga leiab 11 vastajat, et teenuste kättesaadavus haldusreformi ega COVIDi ajal ei ole jäänud samaks, vaid on muutunud raskemini kättesaadavaks.

Eesti Puuetega Inimeste Koja (2020, lk 5–6) miniuuringus tuli välja, et kriisiaeg mõjutas sotsiaalteenuste kättesaadavust. Esimese suurema probleemina tuli välja, et tekkisid sotsiaalteenustele järjekorrad, paljude jaoks sotsiaalteenuste osutamine katkes. Infot vajamineva abi ja teenuste kohta oli ebapiisav ning kohaliku omavalitsuse poolt ei tuntud tuge ega huvi. Saue valla erivajadustega laste vanemad tõid samuti välja, et teenuste kohta ei olnud piisavalt infot ning nad jäid oma murega üksi.

Vastupidiselt Sügis (2021, lk 67) koostatud uuringule, kasutas kohaliku omavalitsuse poolt puuetega lastele pakutavatest teenustest lapsehoiuteenust vaid neli lapsevanemat. Vanemate poolt välja toodud puudulik info teenuste kohta ja teema vähene käsitlemine avalikkuse ees võib olla teenuse vähese kasutamise põhjuseks. Sarnaselt Sügis (2021, lk 68) uuringu kohaselt, kasutati Saue vallas enim eripedagoogi, psühholoogi ja füsioterapeudi teenuseid.

Uurimistulemustest lähtuvalt teeb autor ettepanekud Saue vallale:

- Jagada erivajadustega laste vanematele põhjalikumalt teavet sotsiaalteenuste ja toetuste kohta.

- Küsida lapsevanematelt regulaarselt tagasisidet olemasolevate teenuste ja toetuste kohta ning sellest lähtuvalt teha vajadusel parendusi.
- Kohaliku omavalitsuse töötajate tähelepanu juhitakse sellele, et erivajadustega laste pered vajavad rohkem personaalset lähenemist ning paremat info jagamist sotsiaalteenuste ja toetuste kohta.
- Kajastada Valla ajalehes rohkem sotsiaalteenuseid ja toetusi puudutavaid küsimusi ning üldist sotsiaalvaldkonna tööd.

Lisaks teeb autor ettepaneku uuringus osalenud lapsevanematele:

- teha aktiivselt koostööd teiste erivajadustega laste vanematega kogemuslugude jagamiseks ja vajaliku info saamiseks.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö teema valik on ajendatud asjaolust, et erivajadustega laste arv pidevalt kasvab ning neile pakutavate teenuste kättesaadavus ja kvaliteet on ebatäiuslik. Vähene on info lastele suunatud teenuste ja toetuste kohta ja puudulik on koostöö lapsevanema ning kohaliku omavalitsuse vahel. Uuringud näitavad, et erivajadustega last kasvatavad vanemad ei ole teenustega rahul ja välja on toonud puuduliku info lastele suunatud teenuste ja toetuste.

Lõputöö teoreetilises osas antakse ülevaade erivajadustega lastest Eestis ja mujal maailmas. Tuuakse välja erivajaduse ja puude määratlus. Antakse ülevaade sotsiaaltoetustest-ja teenustest, mida pakutakse erivajadustega lastele ning selgitakse lahti kvaliteedipõhimõtted sotsiaalteenuste korraldamisel ja pakkumisel.

Lõputöö empiirilises osas antakse ülevaade Saue vallas pakutavatest sotsiaaltoetustest ja teenustest. Tutvustakse Saue valla erivajadustega lastevanemate hulgas läbi viidud kvantitatiivset uuringut. Andmete kogumiseks viidi läbi ankeetküsitlus, mida jagati Saue valla erinevate külade sotsiaalmeedia gruppides, erivajadustega laste vanemate grupis, koolide ja lasteaedade juhtkonnas.

Uuringu tulemusel selgus, et sotsiaalteenuste kättesaadavus ja info vajalike teenuste kohta on puudulik. Peamiselt saadi informatsiooni internetist- erinevatest sotsiaalmeedia gruppidest ja valla lehest. Kohaliku omavalitsuse töötajatelt vajalikku infot teenuste või toetuste kohta lapsevanemad ei saanud.

Uuringus toodi välja, et lapsele tehtavad kulutused seoses tema erivajaduse või puudega katavad sotsiaaltoetused osaliselt ära. Toetustena sooviti saada rahalist tuge ja koduse hooldaja toetust

Saue vallas ei ole piisavalt teenuseid erivajadusega lapsele. Teenuste kvaliteediga ei olda rahul ning teenused on raskesti kättesaadavad. Paljude vanemate jaoks on sotsiaalteenuste hinnad liiga kõrged.

Olulisel kohal on erivajadustega laste vanemad, sest ka nemad vajavad toetust ning ootavad valla poolt personaalsemat lähenemist. Erivajadusega lapse tulek perekonda mõjutab kõiki pereliikmeid ja muudab harjumuspärast elukorraldust kardinaalselt. Seega on väga oluline, et lapsevanemad ei jääks oma murega üksi.

Uurimistulemustest nähtub, et COVID-19 tingitud eriolukorra ja haldusreformi mõju teenuste kättesaadavuse osas pigem ei teatud, küll aga toodi välja, et teenuste kättesaadavus ja kvaliteet ei ole jäänud samaks. Koroonaviiruse ja haldusreformi mõju teenuste kättesaadavuses on veel vara hinnata.

Uurimistulemustest nähtub, et lapsevanemad sotsiaalteenustest kasutati kõige enam psühholoogi nõustamisteenust, logopeedi ja eripedagoogi teenust. Kõige vähem vajati kriisiabi sh laste leinalaagris osalemist ja eluaseme kohandamist. Viipekeele teenuseid vastajatest ei kasutanud mitte keegi.

Uurimistulemustele toetudes tehakse Saue vallale ettepanekud: jagada erivajadustega laste vanematele põhjalikumalt teavet sotsiaalteenuste ja toetuste kohta; küsida lapsevanemalt regulaarselt tagasisidet olemasolevate teenuste ja toetuste kohta; kohaliku omavalitsuse töötajatelt rohkem personaalset lähenemist ning paremat info jagamist sotsiaalteenuste ja toetuste kohta. Samuti tehakse ettepanek uuringus osalenud erivajadustega laste vanematele, soovitades teha aktiivset koostööd teiste erivajadustega laste vanematega kogemuslugude jagamiseks ja vajaliku info saamiseks

Kokkuvõtlikult saab öelda, et uuringu eesmärk täideti ning vastused said ka uurimisküsimused. Selgus, et erivajadustega lastele pakutavate teenuste- ja info kättesaadavus Saue vallas on ebapiisav. Enim tuntakse puudust tugiisiku ning lapsehoiu teenusest. Samas on autor seisukohal, et kuna uuringus osales erivajadustega laste vanematest vaid väike osa ja ankeetküsimuste läbiviimine langes riikliku eriolukorra kehtestamise ajale, võivad ka tulemused olla eriolukorrast mõjutatud. Uuringu

tulemustest lähtuvalt leiab autor, et teema vajab edasisi põhjalikumaid uuringuid suurema valimiga.

VIIDATUD ALLIKAD

- Allen, G. (2011). *Early Intervention: The Next Steps. An Independent Report to Her Majesty's Government*.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/284086/early-intervention-next-steps2.pdf
- Anniste, K., Biin, H., Osila, L., Koppel, K., & Aaben, L. (2018). *Lapse õiguste ja vanemluse uuring 2018. Uuringu aruanne*. Poliitikauuringute Keskus Praxis.
https://www.sm.ee/sites/default/files/lovu_lopparuanne_final_1.11.18.pdf
- Balton, S., Vallabhjee, A., & Burger, E. (2020). Early childhood intervention: the Gauteng experience. In H. Kathard, A. Padarath, R. Galvaan & T. Lorenzo (Eds.) *South African Health Review 2020* (pp.99–106). Health Systems Trust.
https://www.hst.org.za/publications/South%20African%20Health%20Reviews/SAHR_Chapter%2010_15122020_Final.pdf
- Berkman, E. (2020). Muudatused puuetega laste tugiteenuste korralduses. *Sotsiaaltöö*, 4. <https://www.tai.ee/et/sotsiaaltoo/muudatused-puuetega-laste-tugiteenuste-korralduses>
- Bettger, P. J., Markevich, V., Groote, D. W., Battistella, R. L., Imamura, M., Ramos, D. V., Wang, N., Dreinhofer, E. K., Mangar, A., Ghandi, C. B. D., Ng, S. S. Y., Lee, H. K., Ming, W. T. J., Pua, H. Y., Inzitari, M., Mmbaga, T. B., Shayo, J. M., Brown, A. D., Carvalho, M., Oh-Park, M., & Stein, J. (2020). COVID-19: maintaining essential rehabilitation services across the care continuum. *BMJ Global Health*, 5(5), Article e002670. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-002670>
- Civitta Eesti AS. (2019). *Projekti „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ hindamine. Lõpparuanne*.
https://www.sm.ee/sites/default/files/civitta_esf_puuetega_laste_tugiteenuste_vahehindamine_-_lopparuanne.pdf

- Currie, J., & Kahn, R. (2012). Children With Disabilities: Introducing the Issue. *The Future of Children*, 22(1), 3–11.
https://futureofchildren.princeton.edu/sites/futureofchildren/files/media/children_with_disabilities_22_01_fulljournal.pdf
- Dall'Alba, L., Gray, M., Williams, G., & Lowe, S. (2014). Early Intervention in Children (0-6 Years) with a Rare Developmental Disability: The Occupational Therapy Role. *Hong Kong Journal of Occupational Therapy*, 24(2), 72–80.
<https://doi.org/10.1016/j.hkjot.2014.12.001>
- Dervishaliaj, E. (2013). Parental Stress in Families of Children with Disabilities: A Literature Review. *Journal of Educational and Social research*, 3(7), 579–584.
<https://doi.org/10.5901/jesr.2013.v3n7p579>
- Dhuey, E., & Lipscomb, S. (2010). Disabled or young? Relative age and special education diagnoses in schools. *Economics of Education Review*, 29(5), 857–872.
<https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2010.03.006>
- Eesti Kvaliteediühing. (2000). *Euroopa kvaliteedivisiooni poole – Tee edasi*. (K)EQO_vision_Euroopa_kvaliteedivisioon-Tee_edasi.pdf
- Eesti Puuetega Inimeste Koda. (2018). *Puuetega inimeste eluolu Eestis. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni täitmise variraport*. https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2018/03/EPIK_variraport_webi.pdf
- Eesti Puuetega Inimeste Koda. (2020). *Puudega inimeste toimetulek kriisiajal. Miniuuringu kokkuvõte*. <https://www.epikoda.ee/media/pages/uleslaaditud-failid/136826268-1600012939/epikoja-miniuringu-kokkuvote-september-2020.pdf>
- Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil. (2020). *Riigi Teataja III*, 13.03.2020, 1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/313032020001>
- Euroopa Liidu Nõukogu. (2010). *Euroopa vabatahtlik sotsiaalteenuste kvaliteediraamistik*. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16319-2010-INIT/et/pdf>
- Goodman, R., & Scott, S. (2012). *Child and Adolescent Psychiatry* (3rd ed.). Wiley-Blackwell. <https://www.youthinmind.info/GoodmanScott3rdEdition2012.pdf>
- Hanga, K. (2020). *Erivajadusega last hooldavate perede toimetulek kolme Harjumaa valla näitel* [Lõputöö, Tartu Ülikooli Pärnu kolledž]. DSpace.
<https://dspace.ut.ee/handle/10062/68178>

- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Medicina.
- Juurik, A., Labi, N., Rooso, G., & Liba, P. (2019). Integreeritud teenused – kellele ja milleks? *Sotsiaaltöö*, 3, 81–84.
- Kallaste, E., Lang, A., Sõmer, M., Sandre, S.-L., Anspal, S., & Vainu, V. (2017). *Puudega lastega perede toimetuleku ja vajaduste uuring*. Eesti Rakendusuuringute Keskus Centar & Turu-uuringute AS. https://centar.ee/wp-content/uploads/2018/05/Puuetega_lastega_perede_toimetuleku_uuringu_raport.pdf
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. (1993). *Riigi Teataja I*, 37, 558; *Riigi Teataja I*, 10.07.2020, 97. <https://www.riigiteataja.ee/akt/KOKS>
- Kroonmäe, K. (2019). Vähendame puudega laste nimel bürokraatiat. *Sotsiaaltöö*, 4, 97
- Lastekaitse seadus. (2014). *Riigi Teataja I*, 06.12.2014, 1; *Riigi Teataja I*, 12.12.2018, 49. <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018049>
- Lekholetova, M., Liakh, T., & Zaveryko, N. (2020). Problems of parents caring for children with disabilities. In *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference, Vol IV, May 22th–23th, 2020* (pp. 268–278) Rêzeknes Tehnologiju akademija. <https://doi.org/10.17770/sie2020vol4.4945>
- Lepiste, K. (2019). *Haldusreformi mõju avalike teenuste osutamisel väikeasulates* [Lõputöö, Tartu Ülikooli Pärnu kolledž]. DSpace. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/65348>
- Luik, M. (2011). Varajasest märkamisest ja sekkumisest. *Sotsiaaltöö*, 4, 20–21.
- Munday, B. (2007). *Integrated Social Services in Europe*. Council of Europe Publishing.
- Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus. (1999). *Riigi Teataja I*, 16, 273, 1; *Riigi Teataja I*, 21.04.2020, 25. <https://www.riigiteataja.ee/akt/121042020025>
- Rahuoja, R. (2017). Haldusreformist ja sotsiaalteenustest Hiiumaa näitel. *Sotsiaaltöö*, 1, 9–11.
- Rasu, A. (2016). *Sotsiaalteenuste arendamine maakondades 2016–2020 analüüs*. Läänemaa Arenduskeskus. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sotsiaalteenuste_ja_toetuste_andmeregister_STAR/Lisainfo/mak_analuus_toimetatud.pdf
- Riigikantselei. (2020). *Eesti 2035 eelnõu*. <https://valitsus.ee/media/366/download>

- Riigikontroll. (2020). *Esmatähtsate avalike teenuste tulevik*.
<https://www.riigikontroll.ee/LinkClick.aspx?fileticket=0B6r9AfvDEI%3D&language=et-EE&forcedownload=true>
- Riisalo, S., Sihver, T., & Kreitzberg, M. (2018). *Erivajadusega inimeste poliitika põhimõtete ning teenuste ja toetuste kaasajastamise alusanalüüs*.
 Sotsiaalministeerium.
https://www.elvl.ee/documents/21189341/22306955/07_analyys_fin.pdf/4cee966c-97fa-4f82-ae1f-8ec167348146
- Saarevet, J. (2019). Õiguskantsleri ametkonna tegevusest puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisel. *Sotsiaaltöö*, 2, 25–29.
- Sarv, M. (2018). Puudega laste perede teenuste kasutamine ja nende vajadus. *Sotsiaaltöö*, 2, 18–24.
- Saue vald. (s.a.-a). *Sotsiaalteenuse taotlemine või hüvitamine*.
<https://sauevald.ee/sotsiaalteenuse-taotlemine-voi-huivitamine>
- Saue vald. (s.a.-b). *Tere tulemast Saue valda!* <https://sauevald.ee/>
- Saue valla arengukava ja Saue valla eelarvestrateegia kinnitamine. (2020). *Riigi Teataja IV*, 04.09.2020, 6; *Riigi Teataja IV*, 05.02.2021, 38.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/405022021038>
- Setzen, M., Svider, P. F., Setzen, S., Setzen, G., Eloy, J. A., & Johnson, A. P. (2020). The novel corona virus and rhinology: Impact on practice patterns and future directions. *American Journal of Otolaryngology*, 41(6), Article 102569.
<https://doi.org/10.1016/j.amjoto.2020.102569>
- Sosiaali- ja tervise- ja tervisekeskus 2020–2022. Programm ja projekti juhend [programm ja juhend]. *Sotsiaal- ja tervishoiuministeeriumi väljaanne*, 3.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162004/STM_2020_3_j.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sotsiaalhoolekande seadus. (2015). *Riigi Teataja I*, 30.12. 2015, 5; *Riigi Teataja I*, 21.04.2020, 39. <https://www.riigiteataja.ee/akt/121042020039>
- Sotsiaalkindlustusamet. (2018). *Eesti sotsiaalteenuste üldine kvaliteedijuhis*.
https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Kvaliteet/eesti_sotsiaalteenuste_kvaliteedijuhis.pdf

- Sotsiaalkindlustusamet. (2021, märts). *Puuded* [andmebaas].
<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Statistika/KOV/puuded.xlsx>
- Sotsiaalministeerium. (2011). *Targad vanemad, toredad lapsed, tugev ühiskond: Laste ja perede arengukava 2012–2020*. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_japered/laste_ja_perede_arengukava_2012_-_2020.pdf
- Sotsiaalministeerium. (2016). *Targad ühiskond: Heaolu arengukava 2016–2023*.
https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/heaolu_arengukava_2016-2023.pdf
- Sotsiaalministeerium. (2018). *Eesti sotsiaalteenuste kvaliteedijuhis*.
https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/news-related-files/eesti_sotsiaalteenuste_kvaliteedijuhis_avaldatud.pdf
- Sotsiaalministeerium. (2019). *Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030*.
https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Tervishoid/rahvatervis/rahvastiku_tervise_arengukava_2020-2030.pdf
- Sotsiaalteenuste osutamise kord. (2017). *Riigi Teataja IV*, 29.12.2017, 119; *Riigi Teataja IV*, 07.03.2019, 70. <https://www.riigiteataja.ee/akt/407032019070>
- Sotsiaaltoetuste kord. (2020). *Riigi Teataja IV*, 04.12.2020, 30.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/404122020030>
- Statistikaamet. (2020, 13. mai). *THV21: Puudega inimesed maakonna järgi, 1. jaanuar* [andmebaas]. https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__tervishoid__puudega_inimesed__uldandmed/THV21
- Sõmer–Kull, S. (2020). Sotsiaalala töötajad kriisi keskmes. *Sotsiaaltöö*, 2, 10–12.
- Sügis, A. (2021). 3.9. Puudega lapsed, nende kasvukeskkond ja toetavad teenused. D. Kutsar (toim), *Lapsed Eesti ühiskonnas* (lk 64–68). Õiguskantsleri Kantselei.
https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/Lapsed-Eesti-Uhiskonnas_kogumik%202021.pdf
- Tervisestatistika ja terviseuringute andmebaas. (2020, 17. juuni). *PKH1: Psühhiaatri poolt ambulatoorselt konsulteeritud isikud diagnoosi, soo ja vanuserühma järgi* [andmebaas].
https://statistika.tai.ee/pxweb/et/Andmebaas/Andmebaas__02Haigestumus__05Psyyhikahaired/PKH1.px/table/tableViewLayout2/

- Theis, N., Campbell, N., Leeuw, J. D., Owen, M., & Schenke, K. C. (2021). The effects of COVID-19 restriction on physical activity and mental health of children and young adults with physical and/or intellectual disabilities. *Disability and Health Journal*, Article 101064. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2021.101064>
- Tõemets, T. (2015). *Integreeritud teenused laste vaimse tervise toetamiseks: ennetus, varajane märkamine ja õigeaegne abi. Konseptsioon*. Sotsiaalministeerium.
https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/Lapse_oigused_ja_headolu/int_teenuste_konseptsioon_laste_vaimse_tervise_toetamiseks_valmis_logodega.pdf
- Valner, S. (2018). Saateks. *Haldusreform 2017: Artiklikogumik* (lk 9–22). Rahandusministeerium.
<https://www.riigikontroll.ee/Portals/0/upload/Artiklikogumik%20-%20Haldusreform%202017.pdf>
- Vana, T. (2013). *Sotsiaalteenuste kvaliteedi analüüs ja ettepanekud tervikliku kvaliteedisüsteemi tagamise juurutamiseks. Analüüsi lõpparuanne*.
https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/sotsiaalteenuste_kvaliteet_uuringu_lõpparuanne.pdf
- Võrdse kohtlemise seadus. (2008). *Riigi Teataja I*, 56, 315; *Riigi Teataja I*, 26.04.2017, 9. <https://www.riigiteataja.ee/akt/126042017009>
- World Health Organization. (2011). *World report on disability*.
https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustest*.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Lugupeetud lapsevanemad!

Olen Tartu Ülikooli Pärnu kolledži III kursuse sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse eriala tudeng. Uurin erivajadustega lastele pakutavate teenuste kättesaadavust Saue vallas ja seega palun Teie abi oma lõputöö andmete kogumisel. Selleks palun Teil täita käesolev küsimustik. Antud küsimustiku andmete töötlemine on anonüümne. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 10–15 minutit. Palun Teil lugeda igat küsimust hoolikalt ja leida sobivaim vastus.

Ma olen väga tänulik, et leidsite aega minu lõputöö küsimustikule vastamiseks!

Ankeetküsitlusele saab vastata Teile sobival ajal kuni 5. aprill 2021 a. (k.a).

Küsimuste tekkimisel kirjutage: kairirondo@gmail.com

Erivajadustega lastele pakutavate sotsiaalteenuste kättesaadavus Saue vallas

* Kohustuslik

Teie sugu *

mees

naine

Teie vanus *

15-20

21-30

31-40

41-50

51-...

Millises Saue valla asulas Te elate?*(rippmenüü)

Aila küla

Allika küla

Alliku küla

Aude küla

Ellamaa küla

Haiba küla

Hingu küla

Hüüru küla

Jaanika küla

Jõgisoo küla
Kaasiku küla
Kabila küla
Kernu küla
Kibuna küla
Kila küla
Kirikla küla
Kivitammi küla
Kohatu küla
Koidu küla
Koppelmaa küla
Laagri alevik
Laitse küla
Lehetu küla
Lepaste küla
Madila küla
Maidla küla
Metsanurga küla
Munalaskme küla
Mustu küla
Muusika küla
Mõnuste küla
Nurme küla
Odulemma küla
Pohla küla
Pällu küla
Pärinurme küla
Püha küla
Riisipere alevik
Ruila küla
Saue linn
Siimika küla
Tabara küla
Tagametsa küla
Turba alevik
Tuula küla
Valingu küla
Vanamõisa küla
Vansi küla
Vatsla küla
Vilumäe küla
Viruküla küla
Ääsmäe küla
Ürjaste küla

Mitu last kasvab Teie peres? *(rippmenüü)

1
2

3
4
5
6
7
8
9
10

Mitu erivajadusega (puuet ei ole määratud) või puudega last kasvab Teie peres? *

	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Erivajadusega lapsi (nt HEV, kõnehäire jne)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puudega lapsi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kas olete lapse erivajaduse või puude tõttu kasutanud järgnevaid sotsiaalteenuseid? *

	On kasutanud nii palju, kui vaja	On kasutatud aga vähe, kui vaja	Ei ole kasutanud, aga vaks	Ei ole kasutanud, sest ei vaja	Ei teadnud	Ei ole kasutanud
Tugiisik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsehoiuteenus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sotsiaaltransport	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eluasme kohandamine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sotsiaaltöötaja nõustamine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vältimatu sotsiaalabi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Psühholoogi nõustamisteenus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eripedagoogi nõustamisteenus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Logopeedi nõustamisteenus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kriisiabi sh laste leinalaagris osalemine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tugirühmades ja tugiprogrammides osalemine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toiduabi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viipekeele teenus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muud toetavad teenused	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Milliseid muid toetavaid teenuseid kasutanud olete?

Kas Teie arvates lapse erivajadust märgatakse lasteaias ning teavitatakse sellest koheselt vanemat? *

Ei märgata üldse, ega teavitata 1 2 3 4 5 Jah märgatakse ning koheselt teavitatakse

Kas lapse erivajadust märgatakse koolis ning teavitatakse sellest koheselt vanemat? *

Ei märgata üldse, ega teavitata 1 2 3 4 5 Jah märgatakse ning koheselt teavitatakse

Kas haldusreform ehk kohalik omavalitsuste liitmine mõjutab Teie piirkonnas lastele pakutavate teenuste kättesaadavust? Võib märkida rohkem kui ühe vastusevariandi. *

	Jah	Ei	Ei tea
Teenuseid on tekkinud juurde	☐	☐	☐
Teenuseid on jäänud vähemaks	☐	☐	☐
Teenuste arv on jäänud samaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud kohalikele elanikele paremini kättesaadavaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud kohalikele elanikele raskemini kättesaadavaks	☐	☐	☐
Teenuste kättesaadavus on jäänud samaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud odavamaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud kallimaks	☐	☐	☐
Teenuste hinnad on jäänud samaks	☐	☐	☐
Teenuste kvaliteet on muutunud paremaks	☐	☐	☐
Teenuste kvaliteet on muutunud halvemaks	☐	☐	☐
Teenuste kvaliteet on jäänud samaks	☐	☐	☐

Millisel moel on Teie arvates mõjutanud COVID-19 tingitud eriolukord hetkel lastele pakutavaid teenuseid Saue vallas. *

	Jah	Ei	Ei tea
Teenuseid on tekkinud juurde	☐	☐	☐
Teenuseid on jäänud vähemaks	☐	☐	☐
Teenuste arv on jäänud samaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud kohalikele elanikele paremini kättesaadavaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud kohalikele elanikele raskemini kättesaadavaks	☐	☐	☐
Teenuste kättesaadavus on jäänud samaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud odavamaks	☐	☐	☐
Teenused on muutunud kallimaks	☐	☐	☐

Teenuste hinnad on jäänud samaks	☐	☐	☐
Teenuste kvaliteet on muutunud paremaks	☐	☐	☐
Teenuste kvaliteet on muutunud halvemaks	☐	☐	☐
Teenuste kvaliteet on jäänud samaks	☐	☐	☐

Kas Saue valla poolt lastele pakutavate teenuste kohta on informatsioon lihtsasti kättesaadav? *

Ei leia informatsiooni 1 2 3 4 5 Väga hästi kättesaadav

Millistest allikatest olete saanud informatsiooni erivajadustega- ja puuetega lastele mõeldud teenuste kohta Saue vallas? *

	Olen saanud informatsiooni	Ei ole saanud
KOV töötajatelt	☐	☐
Sõpradelt	☐	☐
Internetist	☐	☐
Valla lehest	☐	☐
Televisionist	☐	☐
Raadiost	☐	☐

Muu informatsiooni saamise allikas

Kas Te olete kursis kohaliku omavalitsuse poolt lastele pakutavate teenustega? *

Ei ole kursis 1 2 3 4 5 väga hästi olen

Kuidas olete rahul lastele pakutavate teenuste kättesaadavusega Saue vallas? *

Ei ole üldse rahul 1 2 3 4 5 väga rahul

Millist abi ootaksite kohalikult omavalitsuselt?

Milliseid teenuseid peaks veel pakkuma erivajadustega või puudega lapse peredele?

Kas Saue valla sotsiaaltoetused katavad Teie lapse tehtavas kulutused seoses tema erivajaduse või puudega? *

- Jah katavad
 Katavad osaliselt

- Ei kata üldse
- Ei oska vastata
- Pole toetust vaja

Milliseid oma kohaliku omavalitsuse poolt lastele pakutavaid teenuseid olete kasutanud/kasutate? *

	Ei ole kasutanud	Olen kasutanud	Kasutan pidevalt
Sotsiaaltoetused	☐	☐	☐
Tervishoid (sh perearsti, koolitervishoid, esmaabi, apteegid)	☐	☐	☐
Sotsiaalteenused	☐	☐	☐

Milliseid teenuseid võiks kohalik omavalitsus väikeasulates lastele veel pakkuda?

Milliseid toetuseid peaks veel pakkuma erivajadustega või puudega lapse peredele?

Kas Teie arvates on Saue vallas lastele piisavalt teenuseid? *

- Jah
- Ei ole
- Ei oska öelda

Kas olete üldiselt rahul kohaliku omavalitsuse poolt lastele pakutavate teenuste kvaliteediga? *

- Olen rahul
- Ei ole rahul
- Ei oska öelda

Kas Teie jaoks on kohalikus omavalitsuses lastele pakutavate teenused raskesti kättesaadavad? *

- Jah, on raskesti kättesaadavad
- Ei ole raskesti kättesaadavad
- Ei oska öelda

Kui te vastasite eelmisele küsimusele jaatavalt, siis millisel põhjusel on kohaliku omavalitsuse poolt lastele pakutavad teenused Teile raskesti kättesaadavad? Kui vastasite ei, siis liikuge järgmise küsimuse juurde.

	Jah	Ei
Kellajad ei sobi	☐	☐
Puudub isiklik transport	☐	☐
Kõrged teenuste hinnad	☐	☐
Puudulik info teenuste kohta	☐	☐

Ebakvaliteetne teenus	☐	☐
Puudulik transpordiühendus	☐	☐

Mõni muu põhjus?

Kas Teie arvates võetakse uues kohalikus omavalitsuses arvesse ka kohalike elanike arvamust? *

- Jah võetakse küll arvesse
- Ei võeta arvesse
- Enne haldusreformi võeti arvamust rohkem arvesse
- ei oska öelda

Kui Teil on ettepanekuid Saue vallale lastele pakutavate teenuste osas, siis palun lisage

SUMMARY

THE AVAILABILITY OF SOCIAL SERVICES OFFERED TO CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS IN THE RURAL MUNICIPALITY OF SAUE

Kairi Rondo

The topic of the present research was chosen because the number of children with special needs is constantly growing, but the availability and quality of services offered to them is not perfect. There is not enough information about the services and benefits offered to these children and the parent and local government co-operation is insufficient. Research has shown that parents raising a child with special needs are not satisfied with the services and it has been shown that there is not enough information about services and support available.

The theoretical part gives an overview of children with special needs in Estonia and some other countries. The definition of a special need and a disability is also explained. An overview is given of social benefits and services that are offered to children who have special needs and the quality principles of organizing and offering social services are explained.

In the empirical part an overview is given about the social benefits and services that are offered in the rural municipality of Saue. An overview is given of the quantitative research which was carried out amongst the parents of children with special needs who live in the municipality of Saue. In order to collect data, a questionnaire was shared in different local on social media (groups for people living in different villages, parents of children with special needs) and it was also sent to the administrations of schools and kindergartens.

According to the analysis of the research it can be concluded that the availability of social services and information about it is inadequate. Information was mainly found from the internet – from different groups on social media and from the local newspaper. Parents

did not receive the necessary information about the services or social benefits from the local government officials. The research results showed that the expenses made due to the child's special needs or a disability are partly covered with the money from social benefits. As a support measure parents would like to receive financial support in general and support for the home caregiver. In the rural municipality of Saue there are not enough services for children who have special needs. Parents are not satisfied with the quality of the services and the services are not easily available either. For many parents the prices of the social services are too high.

The parents of children with special needs are also very important because they need support, too and they expect a more personal approach from the local government. A child with special needs coming into a family will affect all the members of this family and changes the habitual organization of life drastically. So it is very important to make sure that parents are not left alone with their worries.

It was shown that the COVID-19 emergency situation and the administrative reform had no evident impact on the availability of social services, but the quality of the services is not the same. It is too early to evaluate the impact of these two previously mentioned factors on the availability of services.

According to the results of this research it can be said that the services of a psychologist, a speech therapist and a special educator were used most often. Crisis assistance including children's grief support camps and adjusting the housing were used the least. None of the respondents used the services of sign language interpreter.

According to the results of this research the local government of Saue rural municipality will be made the following proposals: give more thorough information to the parents of children with special needs about social services and benefits; ask for feedback regularly from the parents about the available services and benefits; the officials of the local government should use a more personal approach when working with the parents and share information about social services and benefits more efficiently. To those parents who took part in this research a proposal is made to actively co-operate with other parents who also have children with special needs in order to share experiences and get necessary information.

In conclusion, the goal of this research was achieved and answers to the research questions were found. But due to the fact that only a small amount of the parents who have children with special needs took part in the research and the time of the research coincided with the time of the emergency situation in Estonia, the author admits that the results might be affected by that. The author of this research suggests, based on the results of this research, that further research should be carried out in the future, using a bigger sample.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kairi Rondo,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Erivajadustega lastele pakutavate sotsiaalteenuste kättesaadavus Saue vallas“, mille juhendaja on Ewe Alliksoo, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kairi Rondo
17.05.2021